دیوان

ماه شرف خانم کردستانی

متخلصهٔ به مستوره

که بمساعی

آقای حاجی شیخ یحیی معرفت

رئیس معارف کردستان

تدوین و طبع گردیده

مباشر طبع محمد رمضانی صاحب کتابخانه شرق

اسفندار ماه ۱۳۰۴

تهران

مطبعهٔ شوروی

دیباچه

بسم الله الرحمن الرحیم

کردستان که از ایالتهای غربی ایران است حاکم نشین کنونیش شهر سنندج میباشد . طبیعت در حسن و زیبائی این قطعه خاك بهیچوجه خود داری ننموده . آب و هوایش خوب کوهستان و جایگاهایش با صفا . در اثر مزایای طبیعی مردمان باهوش و ذکا و اشخاص شجیع و متکی به نفس تربیت مینماید . در ادوار پیش یکی از دارالعلمهای مهم خوانده شده . علمای بزرگ وادبای نامی از کردستان قدم بعرصه وجود گذاشته اند تألیفات مفیده خاصه در حکمت و کلام از آنها باقی است قسمتی از آن در مطابع مصر بطبع رسیده و اکنون مورد استفاده عموم محصلین دیار کرد و عرب است . قریحه و افکار وذوق سرشار ادبای تمام صفحه کردستانات در ابتکار مضامین دلکش جالب توجه ورونق بخش عالم ادبیات است . نکات بدیعه وطرز های نوین دراشعار خود بالسنه فارسی و کردی و عربی بکار برده اند . مقامات عرفانی حضرت مولانا خالد شهرزوری نصایح حکیمانهٔ ملاخضر رودباری . اندرز های سودمند شیخ وسیم بزرگ . ابیات نغز خانای قبادی مضامین بکر ملا عبدالرحیم تایجوزی مشهور بمولوی متخلص بمعدوم . لطایف بدیعی ملاخضر متخلص به نالی . اشعار نمکین شیخ محمد فیض العلما . طیبات و فکاهیات شیخ رضای کرکوکی . غزلیات دلفریب وفائی و محوی و سالم و هجری و چندین اشخاص محترم دیگر (که تعداد موجب تطویل است) هویت بنوبت خود برهان قاطع و دلیل ساطع بر تسلط واستعداد فطری کرد و کرد در عالم ادبیات بشمار میاید .

احساسات شاعرانه نگارنده را در ایام جوانی بجستجو از مدونات شعریه ادبای نامی این دیار وادار نمود متأسفانه دواوین ایشان بواسطهٔ بی مبالاتی غالباً تجمع نیافته و اکثر آثارشان دستخوش تطاول فراموشکاری شده از هریك جزقطعات قلیلی در السنه و افواه یادگار نمانده بود . برای جمع آوری آثار هر یك عملا شروع باقداماتی نمود . در نتیجهٔ صرف پارهٔ از اوقات بجمع قسمتی از آثار ادبی وشعری این نوابغ کرد موفقیت حاصل شد . دواوینی از قبیل دیوان مثنویات و عقاید فارسی و کردی از مولوی و دیوان غزلیات ازنالی را بطرز مطلوب منتظم ساخت . درضمن این اشتغال به اشعار و غزلیات چند از ادیبهٔ اریبه متخلصه بمستوره آشنا و به تفحص از حالات وجمع آثار و ابیات اونیز پرداخت نام این شاعره گمنام کرد را تاجائیکه دسترس بوده زنده و بمفاخر ادبیه ادبای کردستان ضمیمه نمود . متجاوز از دو هزار بیت از غزلیات و قطعات ورباعیات و ترجیعات و مراثی و مثنویات از او بدست آورده زیور تدوین بخشید .

تصور میرود عدم مبالات به تربیت نسوان بعضی از ظاهر بینان کوتاه فکر را دچار حیرت کند که چابك سواری در میدان سخنوری فقط از خصایص غالبهٔ طبقهٔ رجال است . خیر چنین نیست . هر گاه صریح حدیث نبوی صلی الله علیه و آله وسلم طلب العلم فریضة علی کل مسلم و مسلمه اتباع شود و زنان بتحصیل علوم وادار گردند حس کنجکاوی و لطافت طبع و باریکی فکر که در طبقهٔ نسوان غلبه دارد ایجاب مینماید که عالم ادبیات از مبتکرات این طبقه رونقی بسزا گیرد

نگارنده مدتها مایل بود مقداری را که از دیوان این ادیبهٔ کرد بدست آورده برای ترویج احساسات ادبی عالم نسوان بمعرض نمایش گذاشته طبع و منتشر

سازد وسایل فراهم نبود تا اینکه جناب مستطاب اجل آقای میرزا اسد الله خان کردستانی بمکنون آگاه شد . مراتب معارف پروری و علاقه مندی باحیای مآثر مسقط الرأس تأییدش نمود که ملتمس نگارنده برآورده شود وبامساعدت مادی ایشان طبع آن صورت گرفت .

نام نیکی گر بماند زادمی — به کزو ماند سرای زرنگار

(تذکره حالات مؤلفه)

مستوره ماه شرف‌خانم نام داشته درحدود سنهٔ ۱۲۲۰ یا ۱۲۱۹ هجری درکردستان متولده شده درحدود سنهٔ ۱۲۶۳ یا سنهٔ ۱۲۶۴ پس از طی ۴۴ سال مراحل زندگی بدرود جهان گفته . دختر ابوالحسن بیك ولد محمد آقای ناظر کردستانی میباشد . خانواده اش معروف به قادری و جدش ناظر صندوقخانهٔ ولات کردستان وپدرش از مقربین آن سلسله واز محترمین عصر خود بشمار بوده است . رضا قلی خان هدایت درجلد دوم کتاب مجمع الفصحا در ضمن ذکر شعرای معاصر درصفحه ۴۵۶ مطبعهٔ طهران مینویسد « مستورهٔ کردستانی از نسوان نجیبهٔ مشهوره صبیهٔ ابوالحسن بیك ومنکوحهٔ خسرو خان والی سنندج بوده اغلب خطوط را خوش مینگاشته زنی عفیفه جمیله مردانه بوده ماه‌شرف خانم نام داشته درسنهٔ ۱۲۶۳ رحلت یافته » میرزا علی اکبر صادق الملك در کتاب حدیقهٔ ناصریه که تاریخ کردستان است مینویسد « یکی ازاین خانواده زنی است عمو زادهٔ حقیر که اسم او ماه‌شرف خانم ومتخلص به مستوره فی الواقع سزاوار است نظر بفضل وکمال وخط وربط و شعر وانشائی که این عفیفه دارا بوده اسم اورا مورخین عالم درصفحات تاریخ خود بیادگار ثبت وضبط نمایند قریب بیست هزار شعردیوان غزلیات وقصاید وغیره را دارد چهل و چهار سال دوره زندگانی را طی کرده در ۱۲۶۴ هجری رخت ازاین‌سرای فانی بربست این مستوره عیال خسرو خان والی مشهور بنا کام بوده است » درمدت

هشتاد سال از رحلت این فاضله اکثر آثارش ازبین رفته انچه را نگارنده تا کنون بدست آورده یکی همین دیوان است که از دوهزار شعر تجاوز مینماید ویکی کتاب تاریخ کردستان درشرح حالات و حکمرانی ولات اردلان ازبدو تأسیس این سلسله تازمان مؤلفه که قریب بانقراض است میباشد .

از مندرجاتش درضمن شرح حکمرانی خسرو خان ناکام والی کردستان چنین مفهوم میشود که درنتیجهٔ سوء نظریکه ازطرف والی مرقوم نسبت به پدر و اعمامش تولید ومورد غضب واقع شده اند وبعد مرتفع گردیده بنای مواصلت بایشان گذاشته وماه شرف خانم مستوره را بحبالهٔ نکاح والی درآورده اند .

درچندین محل از کتاب تاریخش اشعار وقطعات دیگر بمناسبت مقام نیز دارد که مناسبت انتقال باین دیوان نداشت . رسالهٔ دیگر درعقاید و شرعیات از او دیده شده که مراتب کمالاتش را دردیانت نیز مکشوف میسازد . بازوجش خسرو خان ناکام که طبع موزونی داشته مغازله نموده‌اند دیوان غزلیات خسرو خان نیز دردست است ارباب ذوق میتوانند در قریحهٔ شعری هردو قضاوت نمایند . دریکی از غزلها شاعر شهیر معاصرش یغمای جندقی را ستوده ودرمدیحه اش اغراق شاعرانه نموده . ازحماسه اش نسبت بخود مفهوم میشود که درنهایت عفاف وپاکدامنی بوده است .

آقای شیخ الرئیس (افسر) رئیس محترم انجمن ادبی ایران درضمن تذکر از این شاعره اظهار فرمودند که شرح حال مستوره در کتاب تذکرهٔ فاضل خان گروسی موسوم به انجمن خاقان نیزمسطور است نگارنده درحین اقدام بطبع دست رس بکتاب مزبور پیدا نکرد که بمعرض استفادهٔ خوانندگان گذارد . بهرحال

فلو کان النساء کمن ذکرنا ... لفضلت النساء علی الرجال .

طهران ۲۸ بهمن ماه ۱۳۰٤ (یحیی معرفت)

بسم الله الرحمن الرحیم

— ١ —

از بهر تکلم چو گشائی دهنت را | مجذوب شود جان لب شکر شکنت را
طوطی نکند میل شکرخائی از این پس | گر بشنود آوازهٔ شیرین سخنت را
آوخ چه بلائی که بود رشك گل و سرو | آن قامت شمشاد و عذار سمنت را
تو فتنهٔ عامی شده مفتون دل خلقی | دیدند چو آن آفت چشم فتنت را
من خود به وفای تو برابر نه نمایم | با مالك تکین بوسهٔ لعل عدنت را
هان عرضه مده گوهر وصلت بر اغیار | غیر از من مهجور که داند ثمنت را

مستوره بر یار لب از ناله فرو بند
رحمی نکند ز آنکه دل ممتحنت را

بزدا برقع جمال زیبا | کنی زمانی گل آشکارا
فقیر و مفلس غنی و منعم | بخاک راهت فتند از پا
مثال رویت نبسته مانی | نه آدمی تو بحور مانی
که هرچه گویم فزونتر آنی | بقد چو سروی برخ چو زیبا
چو مهر گردون ترا نخوانم | که ماه و گل را صفت ندانم
مه جمالت نکوتر آمد | ز روی شیرین ز شکل لیلی
سند ناشمه تان چو بر گماری | تن جهانی ز پا در آری
سمند خوبی دمی که رانی | بکشور دل بعزم یغما
سپهر نالد ز اضطرابم | ربودی از کف توان و تابم
تو فتنه کردی چنین خرابم | بالعل می گون بچشم شهلا

زدرد هجران دگر ننالم بباغ شادی چو سرو بالم
صبا رساند ز کوی وصلت اگر نویدی بجانب ما

دریغ ماندم نهان ومستور چو گنج قارون خفی ومشهور
چسان ننالم چو نالهٔ نی چرا نگریم چو چشم مینا

بیکی غمزهٔ چشمان بربودی دل ما را وین ستم بین که نپائی صنما عهدو وفا را
زان زجورت نکنم ناله که در مذهب عاشق صادق آن نیست تحمل نکند بار جفا را
هر که درسر هوس روی نگاریش نباشد گو مخوان آدمیش بلکه مثالیست زخارا
من چنان شیفته روی تو و والهٔ مویم بدوچشمت که زهم می نشناسم سرو پارا
شربتی زآندهنش درده و ازغم برهانش دل که درچاه زنخدان تو افتاده خدا را
بوفای تو قسم بوسهٔ از لعل لبانت من بجانی بخرم گر بفروشی تو نگارا
با چنین طلعت زیبا که ترا هست مه من مهر از پرتو روی تو کند کسب ضیا را

این خطا بین که تو مستوره مقابل بنمودی
نکهت زلف وی و رایحهٔ مشك خطا را

جانم فدایت ساقیا باز آر آن جلابرا ز آن باده شیرین کن دمی کام من و احباب را
با تشنه کام هجر او وصف از بهای وصل کو آنکو بدجله بگذرد قیمت چه داند آب را
تا صبحگه از دیدگان خونابه میسازم روان هر شبکه میبینم بخواب ان نرگس بیخوابرا
ایدوستان من از جفا افغان نمیدارم روا گر او بقیدم آورد گردن نهم طناب را
تمثال رویش را اگر نقاش چینی بنگرد دیگر نیارد درقلم نقش بت سقلابرا
کی مقتدای دین ما یاداز مسلمانی کند ازچهره آن کافر بچه گر بفکند جلباب را

گوئی صبوری خوی کن مستوره ازهجران وی
مشکل که بربود از کفم دامان صبروتابرا

مقیم کعبه گر بیند بت ترسائی ما را — کند روشن بقندیل حرم شمع کلیسارا

بجنت گر قند چون شعلهٔ آتش زجا خیزد — بسان هیزم دوزخ بسوزد نخل طوبی‌را

ز رخ چون پرده بگذارد ز سوزش شعله اندازد — عیان از آستین سازد ید بیضای موسی را

کشد گر خیمهٔ حسنش بر این اقلیم مستوره

برد از خاطر مجنون خیال روی لیلی را

با عاشق دلدادهٔ خود چند خدا را — از کف ندهی قاعدهٔ جور و جفا را

از آه شرر بار فقیران حذری کن — کافاق به یك شعله بسوزند نگارا

نه رنك خضاب است بر آن دست نگارین — از خون من خسته بکف بسته حنا را

در روز ازل جز ستم و ظلم گمانم — ز استاد نیاموختهٔ رسم وفا را

مستوره چنان واله وشیدا شده کز عشق

دیگر نشناسد به سر خود سر وپا را

بی مهر یارا از چه خدا را — معدوم کردی رسم وفا را

تا کی به بزمت محرم رقیبان — تا چند سازی محروم ما را

نا کرده جرمی خونم چه ریزی — رسم است باشد حدی جفا را

گوئی که قاتل بر قتل من کیست — آنکو ز خونم بسته حنا را

مستوره را آه تأثیر نبود

در آن دلی کو باشد چو خارا

شیرین دهنا سیم تنا مهر عذارا — ز اندازه مبر بهر خدا رنجش ما را

در ملك وجود من دلباختهٔ زار — تا چند زنی پنجهٔ بیداد خدا را

قربانی وجود تو مستوره چون شود

یك ره نظر کنی من حالت تباه را

— ب —

بشو از تن توان و از دل تاب   رفته ای بی وفا مرا دریاب

بهر تفریح جان زمهرم ده   ساقیا جرعهٔ ز بادهٔ ناب

زآنکه داروی درد ناسورم   نیست جز از کف توجام‌شراب

بسر کشته ات زروی وفا   ای بت سنگدل دمی بشتاب

آه و افسوس کزغم جانان   سوی شیب آمدم بعهد شباب

بر رخم بسته شد در امید   افتتح یا مفتح الابواب

هست مستوره چون زر قارون

شهره ونیست درجهان خراب

افغان به یك اشارهٔ جادوی دلفریب   ایمه ربودی از کف من دامن شکیب

چیره است بر خرابی عشاق خاطرت   واندیشهٔ نباشدت از داور حسیب

گر بامنت عتاب بود نازنین رواست   سر کشته غمت متحمل شود عتیب

برقع چرا به طلعت زیبا فکندهٔ   جانا چه لایق است چنین شیوه‌را حجیب

گر نیش میزنی تو به از نوش دیگران   ونرا دهی تو درد چه حاجت بود طبیب

وی بی سبب زمحفل ما آستین فشان   رفتی هزاردل چومنت هست در رکیب

این ظلم‌را ببین که به مستوره میکنی

محروم او زوصل تو محرم برت رقیب

زشمع عارضت کاشانهٔ‌دل روشن است امشب   ملائك در نشاط ازجلوهٔ بزم من است امشب

زچهرو قامت و روی نگارین محفل شوقم   تو گوئی منیت نسرین وسرو سوسن است امشب

بسنبل شانه را از نکهت گل آشنا کردی   که پنداری جهان پر مشك ناب ولادن است امشب

بحمدالله دگر از پرتو خورشید روی تو — مرا ویرانهٔ دل رشك كوی ایمن است امشب
نثار مقدمش نقد روان بنهاده ام بر کف — که آن مهروی را کاشانهٔ جان مسکن است امشب
مدار اکنون طمع از من بیان نکته سنجی را — که از ذوق وصالش کالك طبعم الکن است امشب

عجبتر بین ترا مستوره دلبر در کنار و پس
چرا از خون دل دامانت رشك گلشن است امشب

از هجر تو من ناله چو نی میکنم امشب — خون میخورم و مستی می میکنم امشب
از بهر خدا پند ز زاری مدهیدم — من نوحه ببانك دف و نی میکنم امشب
گر نیست بدل داغ تو ای یار جفا جو — این ناله و افغان همه کی میکنم امشب
گر خسروم از مهر دهد بار بمشکو — خنده به بساط جم و کی میکنم امشب

مستوره چو آن شه بودم قبلهٔ حاجات
هنگام دعا روی بوی می کنم امشب

بر عذارت خوی بود آن یا گلاب — یا بگل از قطرهٔ شبنم حباب
آن بنا گوش است یا ماه منیر — و آن لب نوش است یا لعل مذاب
مستی از چشم تو بایستم که نیست — ور نه کی باشد مرا میل شراب
ای خوشا هنگام فروردین و گل — باده و معشوق و آواز رباب
دولت جاوید جوئی گویمت — وصل دلبر خاصه در عهد شباب
راستی گویم ندارد نازنین — آتش دوزخ چو هجرت التهاب

بی رخت مستوره را اندر سماع
نالهٔ بلبل بود بانك ذباب

- ت -

می حلالست کسی را که چو من غمگین است — خاصه کین فصل گل و موسم فروردین است

صفت طینت پاك و لب لعلت بالله — نتوان گفت چه مطبوع و چسان رنگین است

دوستان آن بت عیار ستمگر نگرید — که نگار کفش از خون من مسکین است

رفتی و رفت توانم زتن و هوش زسر — باز آ کز غم تو دیده و دل خونین است

این همه از ستم یار تو مستوره منال

رسم و آئین بت سنگدل ما این است

ازحال دل خون شده ام کی خبرش هست — یاری که باغیار جفا جو نظرش هست

رحم از چه بمن آن بت بیرحم نیارد — این ناله اگر زان دل سنگین اثرش هست

دلدار از آن با من دلداده جفا کرد — بس عاشق سر گشتهٔ خونین جگرش هست

خاك قدم دوست بروبیم به مژگان — گر جانب محنتکدهٔ ما گذرش هست

مستوره هر آنکس بدلش مهر حبیبی است

از دیده روان اشك چو رخشان گهرش هست

کجا گل چون رخ نیکوی یار است — صنوبر کی چو بالای نگار است

مرا هم گل تو هم گلشن تو باشی — بسیر باغ و گلذارم چه کار است

نه سنبل همچو زلفت پر شکنج است — نه نرگس همچو چشمت پرخمار است

خوش آن عاشق که هر شام و سحرگاه — ز صهبای وصالت باده خوار است

جفای دهر اگر از حد فزون است — چه غم کان نازنینم غمگسار است

بگرد گلشن حسن تو ای گل . . .

چو مستوره غزلخوان صد هزار است

آرند بهای سر مو روی زمینت | من خود نفروشم بهمه خلد برینت
جرمیم نه و جور تو بامن زحد افزون | قربان تو من از چه بود اینهمه کینت
سر گشته وادی غمم نبودت ای شه | رحمی ز چه برعاشق مسکین غمینت
بر ریش جگر ریزیم آخر زجفا چند | هر دم نمکنسی از لب لعل نمکینت

مپسند جفا ای شه خوبان بسر خود
زین پیش بمستورهٔ بیمار حزینت

ساختم زان به مهر بر کینت | که همین است رسم و آئینت
من بیدل ز جان و دل باشم | عاشق خال های مشکینت
باز از خون عاشقان فکار | گشت رنگین کف نگارینت
آخر ای شوخ بیوفا تا چند | رحم ناید به حال مسکینت
هر کسی را دلیست در عالم | بسته در قید زلف پر چینت
خوشتر ازشهد وشکر است مرا | زهر خند از لبان شیرینت

در گذر زین خیال مستوره
گر به یغما رود دل و دینت

چنانم از بر آن جان جهان رفت | که گوئی از تنم یکباره جان رفت
مبند ای ساربان محمل که امروز | ز آب چشم نتوان کاروان رفت
روا باشد شوم ژولیده چون موی | ز شهر ما چو آن موی میان رفت
دریغ آن گل بسوی خوی شتابان | خلاف خواهش ما دوستان رفت

چو شد آن مه روان مستوره گفتا
که افسوس آفتاب اردلان رفت

تا چند جفا با من قربان تن و جانت مجروح دلم تا کی از خنجر مژگانت
میسوزم و میسازم ای ماه ز هجرانت رحمی بدلم از مهر دست من ودامانت
دلخسته و محزونم از نرگس بیمارت سرگشته و مجنونم از زلف پریشانت
انصاف بده جانا از بهر خدا تا کی روزان وشبان نالم از محنت هجرانت
هرچند زبیدادت جان ودلم از کف رفت
جان و دل مستوره قربان دل و جانت

چشم مستت نه همین مارا ز دل بیگانه ساخت از نگاهی عالمی را بیخود و دیوانه ساخت
شمع رخسارترا نازم که در هرجا دلیست درهوای خویش سوزان صورت پروانه ساخت
حسن تو گر پنجه درمعمورهٔ عشق افکند میتواند یك زمان آن ملك را ویرانه ساخت
ای رفیق از حال زار من چه میپرسی مپرس بیخودم از عقل وهوش آن نرگس مستانه ساخت
الحذر زان ماهروی سرو بالا الحذر
کز روش مستوره را کالیوه و دیوانه ساخت

تا مهر تو در دل فکار است مارا نه شکیب و نه قرار است
تنها نه منم قتیل عشقت قربان تو همچو من هزار است
درچشم چو توتیا است مارا خاکی که ترا بر آن گذار است
خرم دل آنکه از ره صدق چون من به محبتت دچار است
ابروی تو یا هلال یا قوس یا در کف شاه ذوالفقار است
شاهی که مدام جبرئیلش بر درگه عام پرده دار است
ضرغام الحق علی که وصفش بیرون زحساب واز شمار است
هرکس که زصدق بنده اش شد بر جمله شهانش افتخار است
مستوره زغم منال زیرا
مولای تو شیر کردگار است

تنها نه جان خسته من بی قرار تست | هرجا دلی بود بجهان داغدار تست
با بلبل ستمزده ای گل جفا مکن | بر سینهٔ بلا کش او خار خار تست
کردم سراغی از دل گمگشته دیدمش | لرزان بتار کاکل عنبر نثار تست
برقتل من ز کلك شه حسن را خطی است | آن سبزهٔ دمیده که زیب عذار تست

گاهی بنامه یار ز رحمت به خاطر آر
مستورهٔ فکار که امیدوار تست

گرچه نهان از دیدهٔ غم نیست چون دل جای تست | دارم اگر جان وتنی قربان خاك پای تست
کی ماه اندر آسمان چو نروی خوبت دلکش است | کی سرو اندر بوستان چون قامت رعنای تست
ای دلربای ماهوش تو خفته اندر خواب خوش | زین قصه کی داری خبر کافاق پر غوغای تست
برصحن باغ و گلستان گر بگذرم ای دلستان | آید بچشمم گلخنی چون بی رخ زیبای تست

جانا بجز جور و جفا از تو نمی بینم وفا
وین بوالعجب تر دلبرا مستوره خود شیدای تست

دل عالمی ربود است نگاه دلفریبت | همگی مطیع فرمان شب و روز در کبیت
اگرم کشی بزاری و گرم زنی بخواری | بخدا که من نرنجم ز جفا و از عنیبت
بوفا و جور ای مه بفلك شبیه باشی | نه بنازم از فرازت نه بنالم از نشیبت
من ازین غم نهانی دل و دین بدادم از کف | که تو فارغی ز حال دل زار ناشکیبت

ز تن فکار مستوره مدام می بنالی
بجراحت تو مرهم ننهد مگر طبیبت

هرکز ترحمی بمن مبتلات نیست | معلوم شد که طفلی و خوف از خدات نیست
گر بینم از وفات ببالین پس از وفات | مقصودم از خدای بغیر از وفات نیست

یکره نظر بسوی من ای بیوفا فکن — دانم ترحمی به من مبتلات نیست

مقصود من سجود بدان طاق ابرواست — ورنه بکیش عشق صیام و صلوة نیست

ما نقدجان بوصل توخوش داده‌ایم لیك — دانم‌که این متاع محقر بهات نیست

چون زلف وعارضت شبه ومه ندیده‌ام — مانند نوش لعل تو شهد و نبات نیست

ای آفتاب حسن بهر سو فروغ تست — ما ذره و تو شاه رخی سوی مات نیست

مستوره چون بکوی وفا پا نهاده

جزسوختن دگر چوسمندر سزات نیست

به یك اشارهٔ چشمان جادوانهٔ مست — مهی ربود زدل تاب و طاقتم از دست

چو دل بحلقهٔ زلفش بقید شد ناگه — جفا نمود وستم کرد ورفت وعهد شکست

نه خوفی از دل محزون ماش مهر برید — نه بیمی از شرر آه من وفای گسست

بناوك مژه آن سست عهد سخت کمان — دلم نشانهٔ غم کرد و مرغ جانم خست

در آن دمی که خبر دار از وجود ویم — فرنگیم خبرم گر ز خود زمانی هست

ببین توشومی اختر که یار بی سببی — زما برید وپس آنکه بدیگری پیوسته

دلی بحلقهٔ گیسوش پای بند آمد

چه‌مشکل‌است که مستوره گرتواندجست

این نه گل وسنبل‌است زلف وجبین‌است — وین نه‌دهن بل‌زلال ماء معین است

خودلب ودندان نه آنچنان که توداری — لعل بدخشانی است ودر ثمین است

چشم خمار تو شوخ چشم بغمزه — آفت جانها ورهزن دل‌ودین است

کس مه‌وگل‌را ندید چون توبخوبی — باقدسرو چمن که گفت چنین است

نوش دهان تو کوثریست مجسم — گلشن رویت بلی بهشت برین است

نکهت کوی تو شمیم سنبل مویت — به ز نسیم بهشت و نافهٔ چین است
عقل ز وصفت بحیرت است چه گوید — نقش بدیع تو کی زماء و زطین است
تا بمکان وجود پای نهادم — مهر لقای تو ام بسینه مکین است

نالهٔ مستوره سخت گشته حذر کن
وای بر آن نالهٔ داش بکمین است

در فلك ماه نوی رخشان است — یا که مهری بسما تابان است
خال بر صفحهٔ رویش گوئی — نقطهٔ بر ورق قرآن است
غلطم خال و لبش دانی چیست — نقل هند و بچه و حیوان است
قامت و چهره و زلفش به صفا — غیرت سرو و گل و ریحان است
لعل نوشش به لطافت صد بار — برتر از لعل و به از مرجان است
دم ز وصفش نزند پیر خرد — چون زشرح صفتش حیران است
زین همه جرم تنالم هرگز — ز آنکه مهر علیم درجان است
ناوك سینه شکافش گوئی — تیر دلدوز شه مردان است
حیدر سالب غالب که زجان — قیصرش حاجب و جم دربان است

فتنه مستوره به گیتی امروز
همکی زان نکه افتان است

امروز چو ساقی بچمن فصل خزان است — می ده مکن اندیشه که ماه رمضان است
از موعظه شیخ میندیش و بکف نه — رطلی دوسه کین فتویم از پیر مغان است
ای روح روان ریز بکامم قدحی چند — زان بادهٔ بیغش که مرا روح روان است
آنکس که دراین فصل می ناب تنوشد — انسان نبود بلکه ز نوع حیوان است

من ملك جهان را به بها بدهم و گیرم — یکجرعه از آن می که به از هر دو جهان است
تنها نه مرا بیخودی از نشأه خمر است — مخموریم از چشم تو ای راحت جان است
امروز مگر شانه زدی زلف دو تا را — زینسان که صبا غالیه بو مشك فشان است
لرزان برم ای گل دل عمدیده زهجرت — مانند صنوبر زدم باد وزان است

یکدم سوی مستوره زرحمت نگران باش
عمریست که چشمش بوفایت نگران است

کشتهٔ عشق ترا کار بجز زاری نیست — زانکه از خوی تو امید وفاداری نیست
شومی بخت نگر ای مه آزادهٔ من — با اسیران بلایت سر دلداری نیست
هان ز افسانهٔ اغیار ز دستم ندهی — خواهی ار به زمنی یار بدست آری نیست
از جفای تو نالم که شعارش با من — روزگاری است فلك غیر جفاکاری نیست
دل آواره چرا بیهده باشد مفتون — گر نه از فتنهٔ آن نرگس خماری نیست
دلبر ترك در آفاق بسی باشد لیك — دلربائی چو تو ای شوخ بعیاری نیست

بهر مستوره به یغما چه کمر می بندی
غیر دل در بر او هر چه بپنداری نیست

صبح است و صبوحی زد گانرا تب و تابست — ساقی قدحی چارهٔ غمهـا می ناب است
ما گوش بر افسانهٔ زهاد نداریم — گاوراد سحرگاهی ما جام شراب است
دی شیخ بمسجد سخن از توبه همی گفت — درمصطبه امروز زمی مست و خراب است
گر سبحهٔ صد دانه گسستم نه گنه بود — زنار ز زلف تو به بستم که ثواب است
یك بوسه بیك عمر تمتع نگرفتم — از لعل تو کان غیرت یاقوت مذاب است
چاه ذقنت مسکن مشك است و عبیر است — کنج دهنت معدن عطر است و گلاب است

دانم نظر مهر بمستوره نداری . . .
وین نیم نگه ماهمن از روی عتاب است

نفحهٔ خلد است یا زیار نسیم است　　نکهت مینو است یا ز دوست شمیم است
رایحهٔ تست یا که بوی بهشت است　　گلشن روی تو یا ریاض نعیم است
زیبدت ار ماه وسرو خوانم و گویم　　زانکه مثالت ز نوع انس عدیم است
با تو مرا خار بهتر از گل و سنبل　　بی تو مرا در نظر بهشت جحیم است
وقت گل آمد بیا و باده همی کش　　خوف ز عقبی مکن خدای کریم است
ما سر طاعت نهاده ایم به تیغت　　بستهٔ قید ترا ز قتل چه بیم است

خاطر مستوره را بجور میازار
زانکه بکیش وفا گناه عظیم است

چون روی تو لاله در چمن نیست　　یاقوت لب ترا ثمن نیست
مانند تو در شکر فروشی　　خود طوطی شکرین سخن نیست
این نکهت جانفزا که در تست　　در نافهٔ آهوی ختن نیست
سر چشمهٔ نوش روح بخشت　　چاه خضر است آن دهن نیست
در برزن و شهر فتنه امروز　　جز فتنهٔ نرگس فتن نیست
با مغبچگان مدام نوشم　　کین زهد خراب کار من نیست

مستوره بجز خیال دلبر
در این دل زار ممتحن نیست

گل آمد و عندلیب شیداست　　هنگام می و نشاط صحرا است
بر طرف چمن بیا که آنجا　　اسباب طرب همه مهیا است
زین پس من وساقی ومی و جام　　کین رسم ستوده خاصهٔ ما است
زاهد تو و سلسبیل و کوثر　　ما را لب مهوشی مهنا است
آن شوخ ز دلبران یکتا　　در شیوهٔ حسن و ناز یکتا است

زنجیر دل خراب مجنون — از طرهٔ پرشکنج لیلی است
آیات لطافت و نکوئی — درصفحه صورتت هویدا است
دامن مفشان که از نکویان — این شیوهٔ سرکشی نه زیبا است
مستوره متاع دین و دل بین
در دست بتان شهر یغما است

دل رفت زدست ما و چون رفت — زنجیری و واله و جنون رفت
ما را ز کف ای نگار غماز — از هجر تو دامن سکون رفت
شب تا سحرم زچشمه چشم — ازجور تو دجله های خون رفت
از دل نرود خیال تو زانك — مهرت باشیر اندرون رفت
دل در برمن فسوس آخر — زآن فتنه چشم ذو فنون رفت
بود آنهمه از جفای شیرین — جوری بفریب بیستون رفت
مستوره بما هزار خواری
از حیلهٔ آسمان دون رفت

تا کی ایکافر شتابم روز و شب درجستجویت — عاقبت ترسم بخواری جاندهم در آرزویت
از دل و جانم هم ایدلبر کمینه جانفدایت — گر دوانی صدرهم بگریزم و آیم بسویت
خود تو آن تابنده خورشیدی که مهرعالم آرا — میکند کسب ضیا هر شامگه از صبح رویت
فتنهٔ جانها است جادوی دوچشم نیم مستت — شورش دلها است زنجیر دوزلف مشکبویت
ماه گردون منفعل از غیرت خد ملیحت — سرو بستان پا بگل از حسرت قد نکویت
همچومن بیکس فراوان خستهٔ آهوی چشمت — همچو من بیدل هزاران بسته یکتار مویت
عمر صرف نیکنامی شد زتقوی پای میکش
خوش بود مستوره این بدنامی از جام وسبویت

جزغم دوست هوای دگرم کی بسراست | کافر عشقم و خونم بحقیقت هدر است
تا سحر شب همه شب نالم و اختر شمرم | بامیدی که ز آهم مگر آن مه خبر است
دل سخت توچوای سنگدل از آهن و روست | چه شگفتی است اگر نالهٔ ما بی اثر است
بسرت می نشناسم دگر از هم سر و پا | بامنش چرخ زبس شعبده اندرنظر است
این گهر نیز که از کلك خیالم ریزد | بالله از همت آنقدوهٔ اهل هنر است
میر اقلیم سخن حضرت یغما که زجاه | عرش را پایه زارکان درش پست تر است
آن مهین زبدهٔ آفاق که از معجز نطق | زیبد ار گویمش این نیز رسول دگر است
آتش شوق من و جذبهٔ کویش دانی | قصهٔ موسی و افسانهٔ نار و شجر است

ناله مستوره مکن گرچه دلت یغما برد
زینغمت شیوه دگر خوردن خون جگر است

گر براند ور بخواند عاشقم بر خوی دوست | به زمرهم گر خورم زخمی من از بازوی دوست
از سر کوی وفا راه گریزم نیست ز آنك | دامها دارم فزون بر پای دل از موی دوست
گر نوازد بنده ام ور میگدازد چا کرم | قبلهٔ حاجات باشد حاجب نیکوی دوست
گر به تیغم میزند من از ره صدق و صفا | بر نگردانم دگر روی خودم از روی دوست
حاش لله ماوکوی غیر مأوی ساختن | عاقبت میبایدم جان باختن در کوی دوست
شهریاران هندوان بر دربسی دارند لیك | من زجان و دل همی باشم کمین هندوی دوست
کاشکی آنانکه میل سنبلستان میکنند | دیده بگشایند یك نظاره بر گیسوی دوست
یا گلستان و گلم میل تماشا کی بود | نکهت فردوس یابم دوستان از بوی دوست

فتنها مستوره شد نایاب در عالم ولی
فتنهٔ گر هست هست از نرگس جادوی دوست

آن بتی کافت جانهاش به گویند این‌است غیرت سنبل و رشك قمرو پروین است

ما ندیدیم گلی تازه به پیراهن سرو یا که شمشاد براو رسته به سیمین است

گوئی این سروخرامان که چنین میگذرد آدمی نیست همانا که ز حورالعین است

این ملك یا بفلك ماه نوستی ور نه کی چنین صورت مطبوع زماء وطین است

وصف زیبائی او را نتوانم گفتن اوج خورشید و مه و باغ گل و نسرین است

زلف و روی تو بنازم که بدین زیبائی پیش صاحبنظران مظهر کفرو دین است

دل محزون من و سلسلهٔ زلف نگار همچو گنجشك ضعیفی بکف شاهین است

کبر از ماهوشان گرچه نزیبد لیکن چکنم چون مه من دلبر باتمکین است

شکوه مستوره مکن شیوهٔ خوبان جهان

همه نازاست وعتاب است وجفا و کین است

الوحش الله ز صفا همچو تو دلداری نیست مثل روی تو گل تازه بگلزاری نیست

پیش مخموری چشم تو بمیرم که دگر همچو چشمت بچمن نرگس خماری نیست

خوبرویان همه جا مایل جورند ولی درصف سیم تنان چون تو جفاکاری نیست

شد خراب از غم هجران تو بنیاد دلم پی آبادی او آه که معماری نیست

خسروان جای بمشکو بگزیدند ولی فقرا را بجهان سایهٔ دیواری نیست

چه غم ار شیخ ربود از کف ما سبحهٔ زهد در کلیسا مگرم رشتهٔ زناری نیست

دعوی فضل تو مستوره مکن زآنکه بدهر

فاضلان را بخدا پایه و مقداری نیست

— ج —

ای خاك کف پای تو بر تارك ما تاج زیبد که ستانی ز مه و مهر فلك باج

خوبان جهان را همه نعلین تو افسر | شاهان زمان را همه درگاه تو معراج
برقوس دوابرو چو نهی ناوك مژگان | پیش نگهت چست نهم جان پی آماج
ما کشتهٔ هجریم و تو داری دم عیسی | ما کافر عشقیم و تو در مذهب ما خاج
چون روز منور شود از طلعت خوبت | برقع ز جمالت فکنی گر بشب داج
قربان نگاه تو من ای شوخ پریوش | کز غمزه متاع دل و دین برد بتاراج

از خرمن وصلت مه بی مهر زکاتی
رسم است عطا کن تو بمستورهٔ محتاج

— ح —

باز هنگام بهار آمد و اینست صلاح | من ومعشوقه وطرف چمن و ساغر راح
خوش بود هاهاه بلبل شیدا بصبوح | خاصه با غلغلهٔ شیشه صهبا به صباح
سوی میخانه بیا کز کرم پیر مغان | عمر جاوید بیابی تو ز یمن اقداح
ما عیار همه خوبان بمحك در زده ایم | همه جسمند تو ای روح مجرد ارواح
توی آن ماه که درظلمت روحی مشکوة | توئی آن شوخ که درخلوت جانی مصباح
من وازدشنهٔ تو سر کشی این بوالعجبی است | بسملم کن اگرت خون منی گشته مباح

لعل نوشین بتکلم بگشا تا که شود
گره خاطر مستوره و جمعی مفتاح

— د —

ترا ای سیمتن بررخ چوزلف پرشکن لرزد | مراچون برگ بید ازغم روان ممتحن لرزد
بصحرای قیامت گر بدین قامت بیاخیزی | شفیع حشر رابرحالت خود جان وتن لرزد
خرامان چو نشوی درطرف باغ ایسرو نوخیزم | زغیرت دلربای فاخته اندر چمن لرزد

توای رشك گل و گلشن بسوی گلستان بخرام   که تا گل چاك سازد جامه وزغم نسترن لرزد

پی وصلت مدام اغیار را در جام لبك ای مه

ززهر هجر تو مستوره را جان در بدن لرزد

باد از ملك ختن غالیه سا می آید   یا که از طرف چمن پیك صبا می آید

یا نسیمی است زچین نافه گشا می آید   یا شمیمی است که از کوی شما میاید

آتشه حسن که غارتگر دین و دل ماست   چه خطا دیده که از راه خطا می آید

جان شیرین کنم ایثار نسیمی که از او   نکهت خسرو پرویز لقا می آید

ای طبیب از چه بمستوره نگاهی نکنی

دردمندی است بامید دوا می آید

این نسیمی که چنین مشك فشان می آید   مگر از کوی توای جان جهان می آید

نفس باد صبا چون دم عیسی زچمن   جسم بیجان مرا راحت جان می آید

بهر تسکین دل خونشده ام شام و سحر   پیك فرخ پی دلدار نهان می آید

شکر ایزد که بکوری رقیبان سوی من   نامهٔ خسرو جمشید نشان می آید

هر که بنهاد چو مستوره قدم در ره عشق

کار فرمای گران تا بکران می آید

آن پری بین تا چه زیبا می رود   از پی تاراج دل ها می رود

وای بر حال گرفتاران عشق   ترك خونریزی به یغما می رود

رحمی آخر نایدت ای سنگدل   باچنین جوری که برما می رود

قامت سرو صنوبر خم گرفت   درچمن کان سرو بالا می رود

ازغمت مستوره درصحرای عشق

واله و مجنون و شیدا می رود

مژده ای دل برتنم جان می‌رسد قاصدی از کوی جانان می رسد
باد عنبر بیز می آید مگر *** نکهت یوسف بکنعان می رسد
منت ایزد را که شبهای فراق دمبدم اینك به پایان می رسد
شد چو داغ از مرهم وصل تو به درد هجران هم بدرمان می رسد

جوی اشك از دیده مستوره مبار
سویت آن سرو خرامان می‌رسد

دل لیلیم گر چو سندان نمی‌شد چو مجنون مرا جا بیابان نمی‌شد
مرا کار دل گر بسامان رسیدی ورقهای دانش پریشان نمی‌شد
بزاهد تو رشك مه اررو نمودی دگر قصه از کفر و ایمان نمی‌شد
مکن منعم ازباده گر می نبودی رخ گلرخان لعل و مرجان نمی‌شد
طبیب دل درد مند ار تو بودی مرا درد محتاج درمان نمی‌شد
نظر گر توانستم از تو گرفتن دل و جانم آماج پیکان نمی‌شد

بسر گر نه مستوره سودای عشقش
بدی نغمه سنج و غزلخوان نمیشد

خرم آنروز که دلدار جفا نفروشد ور فروشد بکسان لیك بما نفروشد
عشق چون پخته شد و گشت جنون عاشق زار دردی از یار که دارد به دوا نفروشد
پیر میخانهٔ ما جرعهٔ د دی ای شیخ بهمه ورد سحر گاه شما نفروشد
زاهد از طاعت و تقوی چه زنی اینهمه لاف عاشق آنست که در عشق ریا نفروشد

روش و شیوهٔ عصمت بود این مستوره
به متاع دو جهان شرم و حیا نفروشد

حیف از آنمه بیمهر که خود عهد نپاید مادر پیر فلك ورنه چنین طفل نزاید
گرچه پیوند مودت گسلانید ولیکن دل و دینم برباید چویکی نظره گشاید
نقش رویش نظر مانی چین گر بنگارد دگر از رشك مثالش سرانگشت بخاید

باز مستوره بسختی جهان دل بنهادی
چون بد و نیك گذار است ترا صبر بباید

از سوزش دل ما آن مه خبر نباشد یا آه درد مندان صاحب اثر نباشد
شبهای وصل دلبر با آه و ناله هر دم دست دعا بر آرم کانرا سحر نباشد
این لطف و نازنینی درماه و گل ندیدم مانند نوش لعلت شهد و شکر نباشد
زیبد که طینت تو از آب و گل نخوانم نقشی بدین لطیفی چون در بشر نباشد
سنك است آندل سخت یاخود ز آهن و روست کش ناوکی ز آهم یکره گذر نباشد
آخر بجرم عشقت خون مرا چه ریزی در هیچ کیش عاشق خونش هدر نباشد

از قید و بند زلفش مستوره چند نالی
آنکو بجست زین دام صاحب نظر نباشد

زلف بر عارض چو افشان میکند خاطر جمعی پریشان می کند
میکند دل گرد گلزار رخش آنچه بلبل در گلستان می کند
لوحش الله کفر زلف آن صنم رونق اسلام بطلان می کند
می نباشد فتنه در اقلیم عشق هرچه هست آنچشم فتان می کند
ماه من گر پرده بر دارد ز رخ مهر روی از شرم پنهان می کند
دل ببرد و جان بغارت نیز هم وین ستم بین قصد ایمان می کند
ناید اندر وهم عالم کاین جفا بامن آن سرو خرامان می کند

دوستان گویند عیبم کان فلان جان‌فدای خوب رویان می‌کند
گر سر یاریت با مستوره هست
دین و دل بهر تو قربان میکند

خار می‌چینم اگر گل بکفم وا نرسد قطره می نوشم اگر دست بدریا نرسد
دل ز سودای رخت آتش غم افروزد چه شگفتی است که دودش بثریا نرسد
بچمن سرو زشرم قد تو پا بگل است برخ وزلف توخود سنبل و زیبا نرسد
طبع خام من اوصاف جمالت هیهات که بوصف تو پری عقل توانا نرسد
رحمتی قصهٔ دل تا بجنون درنکشد چارهٔ سوز جگر تا که بسودا نرسید
تو خود ای‌سنگدل آخر چه بلائی یارب که دل هیچکس از تو به تمنا نرسید
پایهٔ شعر بلند است بسی لیك دریغ
دست مستوره بسه دامان مطیعا نرسد

دل با غم تو شام و سحر غلغله دارد سودای تو در کشور جان منزله دارد
از رشتهٔ عهد تو بریدن نتوانم پیوند وفایت که بسی سلسله دارد
از ما خبرت نیست مگر کوی توای مه تا کلبهٔ ویران چه قدر فاصله دارد
شب‌های فراق این دل محزون متعاقب نالد ز غمت چون کاوی بلبله دارد
پیوسته صنم ناله کنم از سر کویت وین بوالعجب آن‌دل بچه‌سان حوصله دارد
آلوده مکن با غم جانان دل خود را کین قافله تا حشر ز پی قافله دارد
اظهار وفا سنگدل از تو نپذیرند
مستوره ز جور تو بجانت گله دارد

اگر آن مهر گسل بر سر پیمان آید باز در قالب فرسودهٔ ما جان آید

نقد جان در قدم پیك صبا ز آن ریزم / که از او رایحهٔ سنبل جانان آید

شاهد گل خوی خجلت بجبین میریزد / آن پری رخ بتفرج چو ببستان آید

از حیا سرو چمن پای بگل میماند / در خرام اردمی آن سرو خرامان آید

حلقهٔ گوش بتان نعل سمندش گردد / شهسوار من اگر یکه بجولان آید

تاتو رفتی ز برم ز آتش حرمان شب و روز / از بن هر مژه ام اشك بدامان آید

قصهٔ سوز فراق تو نگنجد به بیان / شرح هجرت نتوان گفت بپایان آید

گر تو بیما بودت خاطر مجموع ولی / روز ما بیتو چو زلف تو پریشان آید

بسوی معرفتش ره نبود مستوره
هرکه بیروی نگاری به گلستان آید

دل محزون ز غم هجر چنان میلرزد / که نهالی ز صبا فصل خزان میلرزد

هر کجا قصهٔ حسن تو مرا دیده پر آب / هر کجا ذکر تو ما را دل و جان میلرزد

صنما بار فراق تو گران است مرا / دل بیچاره از این بار گران میلرزد

بسکه نالم بدرت شب همه شب تا بسحر / از فغانم همه در سینه چنان میلرزد

جان به آماج نهادم پی تیرت اکنون / دلم از سستیت ای سخت کمان میلرزد

نگهی جانب مستوره کن از مهر ببین
که چسان از غمت ای روح روان میلرزد

چون صبا دوش بدان گیسوی خم در خم خورد / قصهٔ نافهٔ تاتار و خطا بر هم خورد

اعتدال قد موزون ترا دید چو سرو / گشت چوگانی و از رشك قد او خم خورد

پور گشتاسب گر آن ناوك مژگان دیدی / آمدی یادش از آن چوبه که از رستم خورد

خورد دل درخم ثعبان کمندت زخمی / آنچنان بهمن بیدادگر از بلخم خورد

آتش عشق ترا سینهٔ ما مضمر داشت غم هجران ترا خاطر ما مدغم خورد
زخمی از ناوك دلدوز تو برجان دارم کافرم جزغم زوی تواگر مرهم خورد
باده از چشم تو مستوره نه تنها بکشید
زین میو بادهو مل بلکههمهعالم خورد

دل دگر باره درآن زلف بزنجیر افتاد چکنم چاره که این کار زتدبیر افتاد
بس شبم یاد فراق تو بخاطر بگذشت دل سودا زده از نالـه شبگیر افتـاد
منشی لوح قضـا قسمت ما غم بنوشت درازل قصه همان است که تقدیر افتاد
تو بدان چشم سیه مست بسویم نظری نیستت از من دلداده چـه تقصیر افتاد
خوش بود گر بنهی پای بچشمم زیرا روزگاریاست مراین غرفه زتعمیرافتاد
دی از آن دلبر سیمین ذقنم قاصد وصل مژدهٔ داد و دگر باره بنأ خیر افتـاد
شفقتی بردل مستوره بیدل که چنین
رفت از کوی تو و خستهو دلگیر افتاد

بید انسان آتشم شد شعلهور از عشق یار خود کهشبخوابم نبرد از نالهای زار زار خود
گذشتی یاردیرینراطپان درخاك و خون دیدی سرت گردم نپرسیدی چرا از داغدار خود
بیك نظارهدل بردی زدستم بس جفا کردی مگر آئین خوبان این بود با غمگسار خود
همیگویند خلقم دل بدان دلبر مده یارب چگونه ندهمش دل چون ندارم اختیار خود
ستم با عاشق بیچاره ای بیداد گر تا کی خدا را یك زمان رحمی بجان بیقرار خود
مرانه شکوه تنها از جفای گلرخان باشد شکایتها بسی داریم ما از روزگار خود
چنان زاحباب بد دیدم کنون مستوره میخواهم
شوم آوارهٔ دهر و کنم ترك دیار خود

شب‌هجران دوچشمم آنچنان نمناك میگردد — ز گریه دامنم ز آلودگیها پاك میگردد

شرردرخرمن خورشیدومه دراوفتدزانسان — شب و روز فراقم ناله آتشناك میگردد

بنازم تا بخنگ ناز از آن صیاد بنشیند — چو صید بسملش آویزهٔ فتراك میگردد

بسویم آن پری گاهی نظر می‌افکند دانم — ازاین تیر نگه آخر دلم صد چاك میگردد

بتی دارم ز قتل جان عشاقان نیندیشد — بلی رسمی است یار بیدلان بیباك میگردد

خدارا ای منجم باز گو خاکم بسر تا کی — نه بر کام دلم یکدور این افلاك میگردد

مرا مستوره از بار گنه اندیشه کی باشد
شفیع حشر گر شاهنشه لولاك میگردد

بسر تربتم ار آن بت طناز آید — پس قرنی به تنم روح روان باز آید

شاهباز نگه او چو شود بال گشای — مرغ دل در قفس سینه بپرواز آید

بهمه عمر نبردم حسد از جاه کسی — جز بآن با صنمی مونس و دمساز آید

مست دیدارترا حاجت می‌نیست ازانك — باده چشم تو به از می و بیگماز آید

نتوان از تو گسستن بعدگر پیوستن — ز آنکه مانند تو شوخی بجهان شاذ آید

بیخبر پرسی احوال گدا آن شه حسن — خوش بود سویم اگر با همه اعزاز آید

باسگان در تو هر که صفائی دارد
بهمه دهر چو مستوره سر افراز آید

چرخ از آن ازوجع چشم تو تقصیر نکرد — کش بدل هیچ اثر نالهٔ شبگیر نکرد

رشکم آنست که درلوح قضا کلك قدر — درد چشم تو بنامم زچه تحریر نکرد

زان رمد گرده که درچشم توجا میدانم — بیمی از آه من خستهٔ دلگیر نکرد

جیش دردیکه بچشم تو همیتاخت مگر — خوف از نوك سنان و دم شمشیر نکرد

خیرتم نرگس مشتت پی بگرفتن وی — زان سرزلف چرا چنبر و زنجیر نکرد
پی بهبودی چشمت زدم آهی لیکن — آه از آن ناله بیهوده که تأثیر نکرد

سخت مستوره از این درد چرا ناله کنی
چرخ تا بود در آزار تو تأخیر نکرد

آن پریچهره که دوشینه ببزم ما بود — وصف اورا نتوان گفت چسان زیبا بود
وه چه بزمی گل و شمع و نی و بربط همه جمع — خنده جام می و قهقهه مینا بود
سرخوش از باده من و ساقی و آن طرفه صنم — تا سحر قصه ز نقل و می و از صهبا بود
از وفا داری و از صبر و شکیبائی و عشق — هرچه زان جمله سخن رفت ازین شیدا بود
زاهدا لاف مزن نقد مسلمانی تو بین — خود بدیدم بکف مغبچهٔ ترسا بود
هر که در مسجد و میخانه بچشم آوردم — همه را دامی از آن زلف سیه برپا بود

دی بغمزه صنمی سلسله موئی بگذشت
دل مستوره و جمعی بیرش یغما بود

تیری پی قتلم ز خدنگ مژه بگشود — دلدار جفا پیشه زهی طالع مسعود
ای ساقی گلچهره یکی جام می آور — من گوش بر آنم نبود شیخ چه فرمود
تا پیر مغان از من و زاهد چه ستاند — آن خرقه پشمینه و این داق می آلود
نساج قضا بافت چو دیبای وجودم — در کارگه کن ز غمش تار ز دو پود
یارب بچه طالع من دلداده بزادم — کین خاطر محزون ز غمم هیچ نیاسود
ای طور جفا همچو صفا در تو هویدا — وی رسم وفا پیش تو چون مهر تو مفقود
گر تیغ زنی من نگریزم ز تو اما — در کشتن سرگشته عشقت نبود سود
معشوقه بسی بگسلد از عاشق خود لیک — ای رهزن بازار محبت نه چه تو زود

مستوره چسان زیست تواند ز جفایت
یار ان همه مقبول و مر این غمزده مردود

گر کلشن بهشت کیان آرزو کنند — گوروزوشب نظاره آن روی ومو کنند
امروز ساقیا ز سبو می بپه جام ریز — فرداست خاك ما وتو جام و سبو کنند
فوج فرشته را به سماع اندر آورند — مستان اگر ز سوز جگر های وهو کنند
پیران و پارسا و برهمن حبیب را — در کعبه و کنشت همی جستجو کنند
ما خود بکتم راز چه کوشیم گوش دار — هر محفلی ز غصه ما گفتگو کنند
آید شمیم مهر و محبت ز تربتم — خاك مرا اگر پس صد قرن بو کنند

مستوره پا بکوی ترحم نمی نهند
خوبان شهر ازچه به بیداد خو کنند

ترك مست تو چو قصد من دلگیر کند — کشور جان بنگاهی همه تسخیر کند
چشم فتانت بنظاره چو بر بگشاید — نوك مژگان تو در دل عمل تیر کند
تیغ ابروت بکین تا که میان می بندد — اي بسا سر که جدا از دم شمشیر کند
زلف مشکینت بنازم که بدین طراری — دل صد عاشق بیچاره بزنجیر کند
گر بجان بازی عشاق تو فرمان بدهی — چه سیه بخت کسی ز امر تو تقصیر کند
نیم بسمل چو منش بسته فتراك فزون — اگر آن صید فکن میل به نخجیر کند
گنج جان خواهی اگر خاك ره فانی شو — که غبار قدمش حکمت اکسیر کند

روش آن شه خوبان بنگر مستوره
که خرام بت چین و مه کشمیر کند

چهرهٔ گل تا نبیند بلبل ازدل چون خروشد — دلبر مارا بگو بهر خدا صورت نپوشد
هر کهسوی دوست پویدمیل گلذارش نباشد — هر که روی یارجوید بهر سیر کل نکوشد
ماه من آخر حیات جاودانی حاصل آرد — باده درظرف کلستان هر که از دست تو نوشد

مشتری دانم بهای لعل آنمه می نداند من خریدارم بجان گروی بجانش میفروشد
ای مسلمانان زعشقش از چه شنعت می‌زنیدم کافران کش برچنین تمثال زیبا دل نجوشد
کشتهٔ چشم تو منع شیخ و زاهد کی پذیرد والهٔ زلف تو پند پیر و مفتی کی نیوشد

سیل اشکم رشک طوفان آمد و مستوره دانم
از جفای آن پری این چشمه تا محشر بجوشد

بی تو یاران دل پر ناله و افغان دارند ناله گیرند زسر تا که بتن جان دارند
معشر خسته دلان مهر تورا در دلزار همچو گنجی است که در خانهٔ ویران دارند
تو خود ای مظهر خوبی چه بلائی یارب کز غمت خلق جهانی دل بریان دارند
همچو خود شیفته در شهر فزون میبینم کز تو داغی همه برسینهٔ سوزان دارند
کشتگان غم خود را بوفا کن نظری که چسان از غم عشقت تن بیجان دارند
عارف و زاهد و عامی همه در صنعت حق نقش روی تو در آفاق بیرهان دارند
عاقبت میرم از این غصه که ارباب وفا قصهٔ عشق ازین سوخته پنهان دارند
گلرخان کی بعلاج من و دل پردازند که چو من بیسر و پا کشته فراوان دارند

دلبران بهر دل خلقی و مستوره مدام
طره و سلسله از زلف پریشان دارند

نه تنها خاطر ما از غم دلبر غمی دارد دل خلقی ز هجر روی یاران ماتمی دارد
چه غم گر ملک دل آمد خراب از جور او زیرا بعالم این خرابیهای ما هم عالمی دارد
گرم خنجر زند بر خنجر و پیکان بجان شادم بدین امید کین زخم آخر از وی مرهمی دارد
مرا طوف خم و میخانه بعد از کعبه به کانجا زمینایش منی و زساغر ومی زمزمی دارد
گسستم سبحهٔ زهد و ریا و خرد میان بستم بزنار وفا کین رشته تار محکمی دارد

دراین ایام گل از حور وجنت یادمی نارد　　بطرف باغ هر کس صحبتی باهمدمی دارد

زهجرش بسکه اشك از چشمه چشمم فرو ریزد
دگر مستوره این سرچشمه تامحشر نمی دارد

آنچه آن عیار بدخو با من بیدل کند　　تو نپنداری که قاتل هیچ با قاتل کند

گفته دربزم خودت روزی باسان جادهم　　لیك دانم این ترحم بامن او مشکل کند

چون بمحمل جا گزیند آن پریوش سر کنم　　گریه چندان کاب چشمم ناقه را در گل کند

درقدومش جان دهم گرجان همیخواهد زمن　　زیر تیغش سر نهم گر خواهدم بسمل کند

گردم عیسی زمانی روح بخش آمد کنون　　معجزات عیسوی را لعل او باطل کند

تا سحر از شادمانی ها دگر می نغنوم　　گر شبی در کلبه ام آن سرو قد منزل کند

پختگی خواهی اگر مستوره عشق آموز وبس
عشق باشد عشق کان هر جاهلی کامل کند

هر کسی وصل تو جوید هر کرا لعل تو باید　　شهد از بهر چه نوشد شکر از بهر چه خاید

بر فشان زلف معنبر گوبدان عطار دیگر　　عود قماری نسوزد مشك تاتاری نساید

بلبل گلزار رویت بستهٔ زنار مویت　　مهر با کس درنبندد عهد با کس در نپاید

گردمی آئی به پیشم ور گهی خوانی بخویشم　　ازدل نالان ریشم وصل تو غمها زداید

آفت دل ها و دینی فتنهٔ روی زمینی　　شبه تو در نازنینی مادر گیتی نزاید

رشك ماه آسمانی غیرت حور جنانی　　چون تو درشیرین زبانی در نظر هرگز نیاید

تو نه خود از آب و خاکی شد یقینم روح پاکی　　شایدت گر جان پرستد زیبدت گر دل ستاید

گر بمهرم مینوازی وربقهرم میگدازی　　جز تو محبوبی نخواهم جز تو مطلوبم نشاید

تابکی از هجر جانان سر کنی مستوره افغان
غم مخور شبهای هجران عاقبت دانم سر آید

در خم زلف آن صنم آخر گرفتارم کند
بی‌می‌ازصهبای چشمان مست‌وخمارم کند

گرچه من گمنام عشقم لیك دانم آن پری
عاقبت خود شهره اندر شهر و بازار کند

سر کنم دیوانگیها آن مسلسل طره بلکه
از کرم زنجیر زان گیسوی طرارم کند

حاش لله می تنالم از خرابی های مل
کرخراب از فتنها آن چشم بیمارم کند

بیخودم از نرگس مستانه وی هم مگر
چشم خواب آلوده‌اش ازخواب بیدارم کند

فتنه اغیار و جور روزکار آخر همی
دورازروی نگار و کوی دلدارم کند

من‌ازاین‌هستی بجانم‌زانکه هجر دوستان
بیگمان از جان‌خود مستوره بیزارم کند

یارامشب گوئی از آه جهان سوزم خبر شد
بعد عمری ناله بیحاصلم صاحب اثر شد

گفتم ازافغان مگرسازم دلش‌رانرم لیکن
الحذر کان‌سنگدل‌را دل زبختم سخت‌تر شد

جمعی‌از نازتو مفتون ای نهال مهوش آمد
خلقی‌ازجور تودل خون‌ای‌نگارسیمبرشد

کامرانیها ز وصلت بس تمنا بود ما را
آخر از هجرت نهال آرزویم بی‌ثمر شد

جذبه شوقم سوی گلشن کشیدولیك جانا
بیتو هر برگ گلم دردیده نیش نیشتر شد

تا نظر انداختم ای مه بخورشید جمالت
از نکویان جهانم سر بسر قطع نظر شد

بسکه درقتل دل عشاق کوشیدی نگارا
عاقبت‌مستوره از کویت بخواری دربدر شد

— ر —

برو زاهد ز لال سلسبیلت باد ارزانی
که‌مارا ز آب کوثر لعل یارنازنین خوشتر

زحوروجنت ای واعظ‌خدا راچند می‌لائی
مراوصل‌نگارینی ز خلدوحورعین‌خوشتر

بفرق فرقدان پا می‌نسایم لیك در راهش
نهم‌سرخاك کویش‌چونمرازیب‌جبین‌خوشتر

گدائی بر سر کوی بتی با ناله‌و افغان
زصد ملك سلیمانیم در زیر نگین خوشتر

دل دیوانه اندر روی و موی او مقید شد   بلی در مذهب رندان صلاح کفر و دین خوشتر

از این پس در چمن با بلبلان هم نغمه خواهم شد   که فریاد از جفای گلرخان با آن و این خوشتر

بکام دل گرم ز ان لعل میگون بوسهٔ بخشد

مرا مستوره ز اقلیم کی و ملك نگین خوشتر

دوستان فصل بهاراست می و گل خوشتر   در چمن بانگ نی و ناله بلبل خوشتر

گوش بر موعظه بیهده شیخ مدار   زین همه قول و فسون ساغری از مل خوشتر

دهن و لعل لب و دیده و گیسوی توام   از نبات و شکر و نرگس و سنبل خوشتر

از سریر شهی و دولت جاوید مرا   سایه مرحمت خسرو عادل خوشتر

چند مستوره ز بیداد فلك ناله کنی

در غم چرخ ستمکار تحمل خوشتر

دل سرگشته چو شد در سر زلف تو اسیر   نه شگفتی است که دیوانگی است و زنجیر

بچه نقشت بتوانیم مقابل کردن   که ز خوبان جهانت نبود شبه و نظیر

گر ملامتگر ما روی تو بیند داند   که در این عشق مرا هیچ نباشد تقصیر

تا ابد منخسف از عقد ذنب خواهد ماند   لاف از همسریت گر بزند ماه منیر

تو پری یا ملکی ورنه ز انسان هرگز   کلك قدرت نکشیده چو تو زیبا تصویر

حیرتم کی بتوانی تو به آن خلق قلیل   بفکنی گر نظر لطف باین خلق کثیر

من و جانی است نثار قدمت سازم بس

جان مستوره فدایت ز چه باشی دلگیر

بزلفت دل نه پیوندد اگر دیوانهٔ کمتر   گر از شمع رخت دوری کنم پروانهٔ کمتر

ز کویت رخت بربستم زهی بخت تو سیمین بر   که غوغا کمشد و در حضرتت افسانهٔ کمتر

کناره چون ز بزمت در گزیدم ماهوش میگو | بس است آلوده کیها ساکن کاشانه کمتر
ز چشم مست جانان بس خمار آلوده ام ساقی | بیا از روی رحمت این دمم پیمانه کمتر
بمویت گشت کاسد از صبا بازار عطاران | بزلف مشکبیز ای سرو سیمین شانه کمتر
ز عشقت بسنه ام از ناله و افغان دو لب آری | زمستان محبت نالهٔ مستانهٔ کمتر

بمجنونان سروش از رحلت مستوره چو نگوید
همیگویند وه وه در جهان فرزانهٔ کمتر

- ز -

ساقی بهار و فصل گل آمد ز مهر خیز | زان راح روح بخش میم درمذاق ریز
دامان وصل را ز کف آسان نمیدهم | خلقم کنند کر همه اعضای ریز ریز
ای عاقلان ملامت مجنون چه فایده | من کی کنم ز شنعت این قوم احتریز
جز نام دوست ورد نباشد مرا مدام | کر قطع میکنند زبانم به تیغ تیز
ای پاسبان چه رانیم از در خدایرا | جز آستان یار ندارم ره کریز
چون کوی دوست کعبه اصحاب دل بود | یاران چه می کنند هوای ره حجیز
من عهد خویش را نه چنان سست بسته ام | بیهوده روی مهر بگردانم از عزیز
یکباره دل گسست ز دنیاو هرچه هست | پیوست در سلاسل آن زلف مشکبیز
در کوی یار شورش و افغان عاشقان | آنسان بود که معرکه روز رستخیز
دیری است تا که چرخ بکامم نمیرود | کو آسمان دگر بسرم خاك غم بریز

مستوره صبر درغم ایام خوشتر است
بختت نه یاور است چو سود اینهمه ستیز

شادی وصل پس از سوك فراق است امروز | بزم عیش است و نکارم بوثاق است امروز

چنگ و عود و دف و نی ساقی و بربط گل و می — شکر لله همه ما را باتاق است امروز
یادنارم دگر از تلخی هجران همه عمر — بسکه شیرینی وصلم بمذاق مست امروز
دلبرم از در یاری بخرامید مگر . . . — کوکب بخت رقیبان بمحاق است امروز

بر خلاف روش خویش فلك مستوره
بامنش صلح و باغیار نفاق است امروز

با رخ چون ماه و گیسوان سمن بیز — از پی قتل من خراب تو مستیز
دشنهٔ ابروت یا که سیف سر افکن — ناوك مژگانت یا که خنجر خون ریز
خوش بود ای ساقی محافل مستان — با لب میگون و چشمهای شر انگیز
مست و خرابم کنی ز جام لبالب — باده نابم دهی ز شیشه لبریز
موسم گل در رسید و ساز نوا خوان — غفلت تو تا بکی ز بهر طرب خیز
گوش بافسانه های شیخ میفکن . . . — راه خرابات پیش گیر و مپرهیز
روح ببخشد همی بمرده دیرین . . — آن لب میگون و زلفهای دل آویز
میلت اگر قتل عاشقان فکار است — جمله به تیغت نهند گردن و من نیز

شعر تو مستوره در زمانه دهد بس
زیب ببزم قباد و محفل پرویز

(س)

واعظ بفکر موعظه من مست از کووس — بد نام عشق یار شدم خوش بزن بکوس
در کوی عشق حاجب و دربان و بنده اند — سلطان روم و خسرو ایران و پطر روس
شیرین لبان زرشك لبت خون دل خورند — روزی کنی بتخت ملاحت تو کر جلوس
خورشید را رواست کشد پرده بر جمال — چون ز اسمان حسن توی شمسة الشموس

هر لحظه بر درت صنما پشت کرده خم | چون من هزار عاشق مسکین بدستبوس
اغیار جمله محرم ولیکن ز روی تو | محروم من که بهره ندارم بجز فسوس
باشد مرا همیشه بکام دل رقیب | اشک و عذار غیرت یاقوت و سند روس
هرگز مشو تو غره بدامادی جهان | چشم وفا مدار از این شوی صد عروس

مستوره سالها است که خویم فغان نبود
از جور یار و حیله این چرخ آبنوس

— ش —

جز هوای می و رود و هوس دلبر خویش | بسرت مهر کسم راه نه در خاطر خویش
هرگز اندیشه ام این نیست که کوتاه شبی | باتو روز آورم و گیرمت اندر بر خویش
من از افسانه اغیار ننالم لیکن *** | شکرها باشدم از کجروی اختر خویش
بوفا باشدم از شادی آفاق گریز | گر شمارد ز وفا دوست مرا چاکر خویش
ستر کبری شه دین ثانی زهرا آنکو | نعل نعلینش کند مهر بسر افسر خویش
کز جفا دست همیدار حسدا ورنه | داوری ازتو دهم عرضه بر داور خویش

سرخوش از باده دوشینه به آواز رباب
خواند مستوره بر یار پری پیکر خویش

خوش آن زمان که دگر ره بکام خویشتنش | نشانم و بزنم چند بوسه بر دهنش
دعا کنم ز پیش تا ابد سخن نبود | شبی که جای دهد چرخ در کنار منش
بتخت خسرو و ملک جم و تکین ارزد | تبسم لب لعل و حلاوت سخنش
بخاک پای عزیزش قسم که رشک آید | مرا بغالیه سایدگهی که بر بدنش
ز قد و خد تو ای ماه روی سیم اندام | چمن بگرید بر حال سرو نسترنش

دمی که پای تفرج بطرف باغ نهی　　بری تو رونق نسرین و سنبل و سمنش

بمژده جان بدهم از سرور مستوره
کرم صبا برساند نوید آمدنش

از آنم میرسد هرلحظه بردل نیش آزارش　　که دانم غیر من بسیار کس باشد خریدارش

زچین زلف او کردم سراغ دل خجل ماندم　　زبس کاویخته دیدم دل خلقی بهر تارش

نه تنها من بدام زلف مشکینش گرفتارم　　هزاران عاشق سرگشته دارد جعد طرارش

بمصر دلبری یوسف صفت آن ماه کنعانی　　زحد افزون بود شوخ زلیخاوش خریدارش

فشاند جان شیرین در رهش ازشوق مستوره
دهد ازمهر گرخسرو شبی در بزم خود بارش

ما ندیدیم ز خوبان جهان انبازش　　زآدمی نیست بزیبائی و حسن و نازش

حاجت زیور و پیرایه و زیبش نبود　　کافرید است بصد حسن خدا ز آغازش

ماهروی است ونهم دیده وسر درقدمش　　نازنین است کشم من زدل و جان نازش

من ز هجرش نکنم ناله افغان ولیکن　　رشکم آنست که اغیار شود دمسازش

همه شب گوش چو مسمار بدر میدارم　　بو که تا بشنوم از رخنه در آوازش

کس نماند بجهان از پی بربودن دل　　ور اگر باز کند دیده جادو بازش

روزگاریست که مستوره من خسته زار
خون دل میخورم از آن نگه طنازش

— ط —

سازم ار رویش مقابل با مه رخشان غلط　　زلفش ار همسر کنم با سنبل و ریحان غلط

بهر سوگندی به والشمس رخش کردم نظر　　گفتمان اندیشه کن ازخوردن قرآن غلط

از جمال ماه رویانم از آن بگرفت دل — مهر ورزی غیر با آن اختر تابان غلط
در خرامیدن بپایش بجز از جان و سر — گر بپای او فشانم گوهر شایان غلط
از جفای گلرخان بلبل صفت ایدل منال — ناله از خوبان خطا بیداد از جانان غلط
من ازو گویم شکایت او کند از من فغان — العیاذ ای دوستان این شکوه افغان غلط

داده وصلش آنچنان مستوره لذتها بجان
گر کنم بارد گر بیداد از هجران غلط

— ع —

نوای بلبل زارم همیخورد بسماع — مگر عروس چمن را رسیده وقت وداع
مرا و کوی خرابات و جام می زین بس — نه با کسیم ستیز و نه با تنیم نزاع
دگر ز صومعه و شیخ پا کشم زیرا — گرفته است مرا سخت دل ازاین اوضاع
زمن تو جان طلبی در رهت بیفشانم — ولی نثار تو هیهات این قلیل متاع
تو ترك مست دریغا وفا نمی پائی — که آزموده ترا دل بسی بهر انواع
چه حاجت است بایمای لعل و گوشه چشم — بگوی هرچه بخواهی که امر تست مطاع

مرا نبی است که با یك کرشمه مستوره
هزار زاهد صد ساله آورد به سماع

— غ —

خاشاك و خار با تو مرا به زورد باغ — باغ و کام بچشم بود بیتو دردو داغ
در تار گیسوی تو مقید بود مدام — دل را چه میکنی توزجای دگر سراغ
تا وصف طلعت تو متصل بیان کنم — کنجی طلب همی کنم و خاطری فراغ
زهری که از وفا تو همی ریزیم بجام — بهتر زشهدی از دگرم هست درایاغ

گر از رخ چو ماه تو جلباب بفکنی تیره شب مرا نبود حاجت چراغ
قاصد پیام ما سوی آن ماهوش رسان بر پیك نکتهٔ ننوشتند جز بلاغ

مستوره صددریغ که زین گلستان دریغ
آواز بلبلان خوش الحان و بانك زاغ

- ف -

دوش رفتم سوی میخانه بصد شوق وشعف دیدم از هرطرفی مغبچگان صف‌درصف
همه با زلف پریشان سیه بر لب نی همه باعارض تابان چو مه بر کف دف
پیر درصدرزمی بیخود و گوشش برچنك جامی از بادهٔ یاقوت نمایش در کف
گرداو جمع برهمن بچگان چون کوکب خود چه قرص مه تابنده که‌دربرج‌شرف
پیر مستان چو مرا دید بطنزم گفتا کی ترا گشته همه عمر گرا نمایه تالف
بنشین شاد بیاشام ازین می جامی ❀ گفتمش من‌نشوم طالب این آب وعلف
تامرا مهر علی در دل و جانست بود پیش چشمم‌دوجهان‌خوارتر ازمشت‌خزف
ازمن این نکته چو بشنید خروشید بزار آهی‌ازسینه برآورد همه سوزش و تف

گفت مستوره کنون خرم وخندان میباش
چون مددکار بود شیرخدا شاه نجف

یارازما دلگران شد حیف حیف ❀ بی سبب نا مهربان شد حیف حیف
گردیستم برزمین چون نقش‌پای ❀ ناله ام تا آسمان شد حیف حیف
نخل عمرم ای گل نازك بدن ❀ دوراز آن کاشن ! خزان‌شد حیف حیف
قامتم خم همچو پشت ماه نو ❀ بی‌تو ای ابرو کمان شد حیف حیف
بیرخت در گوشه بیت الحزن ❀ کار من آه وفغان شد حیف حیف

تاشدی ازچشمم ای سرو روان ※ از تنم یکباره جان شد حیف حیف

روز و شب مستوره را از دیدگان

جوی خون زین غم روان شد حیف حیف

ـ ق ـ

صحن چمن شد دگر رشک بهشت ای رفیق | خیز و بجامم بریز بادهٔ صاف رحیق

خوش بود اندر بهار می بلب جویبار | لعل روان بخش یار وصل رفیق شفیق

وصل تو جان بخشدم ورنه چه سود ای عزیز | کشتهٔ هجر ترا از زدن با سلیق

نیست عجب گر ترا رحم نباشد بما | آنکه بساحل بود چیست غمش ازغریق

تا غم روی نکار کرده وطن در دلم | هست دل ممتحن از همه غم ها عتیق

دور از آن . و مرا با گل و گلشن چکار | بیتو بچشم آیدم وسعت جنت مضیق

در بر مستوره دل ای مه پیمان گسل

همچو سمندر بود ز آتش هجران حریق

گشتم به بحر نیستی منت خدا را چون غریق | جان خوش بجانان باختم هستم ز مادر من عتیق

وسعت سرای ما سوی کردیم چون مردانه جا | شد قصر عرفان جای ما رستیم زین صحن مضیق

وارسته دل از هر فنی فارغ بطور احسنی | ز آلودگیها دامنی بر چیده ام از هر فریق

تا کی بسوی این و آن بیهوده گو افسانه خوان | زیرا نباشد درجهان ما را بجز جانان شفیق

زین کشته دیگر ندروم گرد خلایق نگروم | شاید زفیض حق شوم در بوته ایمان حریق

صحن چمن شد رستخیز از صوت بلبل ای عزیز | ساقی بیا در جام ریز آن لاله گون راح رحیق

بعد ازهزاران جستجو مستوره جست آنروی ومو

شد رهزن دل بوی او گرچه ندانستی طریق

— ك —

نوبت صبحست ساقی خیز با آهنگ چنگ جرعه زان بادهام ده تا رهم از نام و ننگ

بلبلان بر ساحت گلشن نوا خوانند باز بسته طراح قضا بر شاخها گل رنگ رنگ

خیز در طرف چمن تا بادهٔ گلگون کشیم وعده صلح است بر چین زین سپس بازار جنگ

کوزه در بر جام بر کف محتسب اندر قفا عاذ نا الله این زمان آید اگر پایم بسنگ

من کجا و دم زدن از عشقت ایمه الحذر کی کند روباه پنجه در بچنگال پلنگ

به ز جلاب است گوئی حنظلم از دست تو به ز مرهم گر زنی زخمم بنوک خدنگ

ای خوشا بی تلخ کامی یکزمان با کام دل
در برت گیرد چو جان مستوره جانا تنگ تنگ

ای مه سیمین عذار با دل چون سنگ با من مسکین مکن ستیز تو آهنگ

گر چه ز خوبان سزاست رسم تظلم گر چه ز نیکان رواست قاعده جنگ

لیک نباشد جفا بیار ز دانش [illegible] لیک نباشد ستم بدوست ز فرهنگ

لعل تو بایستی و گرنه چه حاجت [illegible] راح مروق و یا سبکه بادهٔ گلرنگ

موی تو خواهم که هست حیرت سنبل روی تو جویم که هست غیرت ارژنگ

خسود نه منم پای بند حلقهٔ زلفت [illegible] گشته بهسر تار گیسویت دلی آونگ

دست تمنا نمی رسد بدامن وصالت مرحلهٔ بس دراز و پای طلب لنگ

میزان ازین [illegible] تو بشته پای بمقصد رسم حیا چون درین زمانه بود ننگ

فاش مستوره را بکوچه و برزن [illegible]
خلق سرایند با نوای دف و چنگ [illegible]

— ل —

هر جا نهی گذاری با این رخ و شمایل گردند از ره صدق خوبانت جمله مایل

شد از غم فراغت پوسیده استخوانم — وین بوالعجب که مهرت دردل نگشته زایل
سائل زحسن رویت خورشید عالم افروز — چون بندگان کویت سلطان هر قبایل
نادان و غافل آنکو تحصیل فضل سازد — مهر تو بهتر آمد ما را ز هر فضایل

خوش آن برغم اغیار بیند زمانی ای یار
مستوره دست خودرا ‌در گردنت حمایل

دور از جمال دوست چنان گشته‌ام ملول — در مرك خویشتن شده ام بیگمان عجول
من آنقدر بروی تو دیوانه نیستم ❁ — بار دگر کنند مرا عاقلان قبول
وصفت نمیتوان به بیان آورم چرا ❁ — حسنت نه آنچنان که تصور کند عقول
حاشا که من ز جور تو فریاد سر کنم — هر کس ز دوست ناله کند دانمش جهول
گوئی تو خود پیمبر خوبان عالمی — کایات حسن کرده بشأنت همی نزول
عهدی که دوش با صنم شهر بسته‌ام — در عهد خویشتن نکنم تا ابد نکول

مستوره خون ز دیده برو کی فشاندمی
بودی بکوی آن مهم ار رخصت دخول

صبا رساند به بلبل نوید آمدن گل — کجا مجال تأنی کجا مقام تأمل
بهار آمد و در صحن گلستان بدر آمد — لب پیاله بخنده گلوی شیشه بقلقل
خوشا هوای گلستان وشوخ بسته دهانی — بلب پیاله صهبا بکف کلاله سنبل
مرا رسلطنت جم نکوتر است دراین دم — وصال یار ونوای هزار وساغری ازمل
چه ظالمدیده رفیقی و غمرسیده شفیقی — که روزگار فراق ترا شود متحمل
هر آنکه یك نفس ازعمرغافل ازتو نشنید — بدهر حاصل ازو نیست غیرغبن و تجاهل
چو تو نگار لطیفی و دلربای ظریفی — چه حاجت است بزیور چه احتیاج تجمل

مرا تو یار عزیزی و بهتر از همه چیزی   زغمزه چند مدارا ز عشوه چند تغافل

اگر بکشتن مستوره خاطر تو شود خوش

بکش ز قتل منت چیست ای نگار تعلل

ای عارض و گیسوی تو رشک مه و سنبل   دل کرده گل روی تو شوریده چو بلبل

ای چهره و زلف تو کف موسی و ثعبان   وی دیده و لعل تو دم عیسی و بابل

بر باد دهد رائحه مشک تتاری   گر باد فشاند دمی آن طره و کاکل

ای سرو ز روی چو سمن پرده برافکن   تا کس نکند میل تماشای رخ گل

ای سرو ز خوبان جهان دست تظلم   بر کشور جان چند گشائی به تطاول

اکنون ببرم شکوه جورت بر شاهی   کو ختم نبی است و شه دین صاحب الدل

مستوره من از خلق جهان پای کشیدم

در دامن مولا زده ام دست توسل

ز کوی ما بسر و دل چه بر بندی تو خود مشکل   چنان گریم که در منزل بماند ناقه اندر گل

تو رشک ماه گردونی ز حد وصف بیرونی   چگویم کز صفا چونی که باشد وصف تو مشکل

ز عشقت زار و نالانم ولی زین غصه حیرانم   حدیث عشق چسان خوانم که تطویلی است لاطایل

بقصدم دل چو بگماری نمی پیچم سر از یاری   مرا زان گیسوی طراری مرا دامی بود در دل

ز جزع دست خمارت جهانی شد گرفتارت   کند مرچشم سحارت حدیث سامری باطل

چو دل دادی بان دلبر ز جان یکباره گی بگذر   که باشد آن پری پیکر بقتل عاشقان مایل

گرا مستوره میجوئی که زیشان دهر میبوئی

مرا بگرفت دل گوئی از این تحصیل بیحاصل

— م —

خدا کند رخ چون ماه انورش بینم ... بکام دیده و دل بار دیگرش بینم
چه‌خوش بود که‌شود مست و من در آنمستی بکف صراحی و بر لعل ساغرش بینم
خیال قـد بدل و دین من یقین دانم نعوذ بالله اگر چشم کافرش بینم
خدای را ندمد تا بروز حشر سحر شبی که‌همچو دل خویش دربرش بینم
مرا به ساحت گلشن چه کار مستوره
اگر رخ گل و قد صنوبرش بینم

بمعمار غمت تا ملك دل آباد میکردم مکان عشق بازیرا ز نو بنیاد میکردم
گرم‌خسرو چو شیرین از وفا پابست ننمودی بعالم خویش را رسواتر از فرهاد میکردم
ز بیدادم کشی ورحم ناری عاقبت روزی پشیمان کردی و گوئی چرا بیداد میکردم
گرم زان خسرو خوبان پیامی باد آوردی بمژده جان شیرین را نثار باد میکردم
دوباره یافتم مستوره عمری زان سبب خودرا
قتیل خنجر خونریز آن جلاد میکردم

عهد بشکستی و من بر سر پیمان باشم مهر ببریدی و من باز ثنا خوان باشم
ناورم یاد ز بوی سمن و سنبل و گل مست از نکهت آن زلف پریشان باشم
سر ما و قدمت گر تو ز ما سر خواهی این سر این تیغ و کفن تابع فرمان باشم
باتو رشك مه و گل گر بدام خار خلد به از آن بیتو بگل چیدن بستان باشم
گر چه مستوره زلیخا صفتم لیك مدام
همچو یوسف زفراق تو بزندان باشم

مه و گلی بحقیقت و یا فرشته ندانم زهی بدیع جمالی ترا صفت نتوانم
سرشته اند ز بدوت بمشك ولادن و عنبر ز خاك و آب نباشی و آدمیت نخوانم
فریب چشم و خم طره‌ات ببرد ز دستم ز غمزه خستهٔ اینم ز عشوه بستهٔ آنم

بجان دوست ز هجران دگر صبور نباشم　　　که شدز کف بخدادامن شکیب و توانم

دمی بکلبه مستوره گر ز مهر در آئی

بخاك پات بپای تو نقد جان بفشانم

خمار نرگس مستت چنان ببرد ز دستم　　　که گر بحشر در آیم هنوز بیخودو مستم

بکوی پیر خرابات یکدو جرعه کشیدم　　　ز زهد خشك وز تزویر شیخ شهر برستم

من این نماز ریائی بجام باده بسدادم　　　زمان ارد بهشتی رسیدو توبه شکستم

شوم چو فوت خدا رابباده غسل دهیدم　　　سرشته است که ایزد بمی ز روز الستم

توای نگار بمستوره نیست نظر از چه

بناله سوی سکان درت همار[ه] که هستم

بدوچشم می پرستت که اگر زنی به تیرم　　　ز محبت تو دل را بوفات بر نگیرم

اگرم تو بنده خوانی همه عمر پادشاهم　　　بخدا که شاهبازم چو بدام تو اسیرم

بری ارتو بند بندم ز تو مهر نگسلانم　　　کشی اربجور چندم ز وفات نا گریزم

بعلاج دل خدا را چه روم بر طبیبان　　　که بجز وصالت ای دوست دوانمیپذیرم

همه نام تست ای مه شب و روز برزبانم　　　همه یادتست جانا مه و سال در ضمیرم

برو ازبرم تو ناصح ز وفادهی چه پندم　　　ز ازل بمهر جانان چو سرشته شد خمیرم

نظری بسوی مستوره که من فدای جانت

تو شه جهان حسنی و من ایصنم فقیرم

بهانه ساختم مردن دمی ناله بپاکردم　　　که تا آورد مش یکرد ببالین دست و پا کردم

بپرسش ازترحم آن پری بگرفت تادستم　　　بپایش اوفتادم نقد جان بهرش فدا کردم

دوزلفش همسر مشك ختا خواندم من و اکنون　　　ز قول خود پشیمانم غلط گفتم خطا کردم

بهای وصل‌را درچارسوی عشق جان دادم   تمنا بین متاعیرا بدینسان کم بها کردم

چوپروین چشمها بیدار دیشب تاسحر ایمه   بحق نالیدم و وصل جمالترا دعا کردم

اگرچه درجهان لیلی وشم ازفرقت جانان   چومجنون نجدرا بکنزیدمی لیکن حیا کردم

بسنگین دل بتی مستوره مایل شد دل زارم
عجب‌تر هرچه ز آن کافر جفا دیدم وفا کردم

بیك نظاره شوخی کندیکسر بیخ و بنیادم   بناز دیده کان آخر نگاری داد بر بادم

بزلفانت که ازمهرت پریشان همچو شیرینم   بچشمانت که‌ازعشقت پریشان‌همچو فرهادم

بپیش تیرمژگانت هدف کردم دل و جانرا   که‌من در نظرهٔ اول ز بهرت دین و دل دادم

بچین زلفت ار دل‌پای بست آمدزهی طالع   خلاصی من نمیخواهم چو در دام‌تو افتادم

بمحشر گیرمت دست و بزلفین تو آویزم   کنم فریاد ایزدرا که اینك صید و صیادم

بحال دردمندان رحمتی ای نخل نوخیزم   بجان مستمندان شفقتی ای سرو آزادم

فغان‌مستوره زانسان ازغم جانان کشم ازدل
شده کر سامعه افلاکیان را زاه‌و فریادم

دلبرا با من دلباخته پیمان قدیم [illegible]   بندی اربارد گر باز توفوزی است عظیم

دگرم هیچ نباشد بدل اندیشه مرك   چون دم عیسویت زنده کند عظم رمیم

شب یلدای فراقست خدایا مپسند   تاسحر که زغم وصل شود دل بدونیم

یارب این شعلهٔ هجرم بدل افسرده نما   هم چنان آتش نمرود بر ابراهیم

لذت وصل توخوشتر بود ازدولت خلد   زحمت هجر تو بدتر بود از نار جحیم

ای بخوبی زبتان طاق چسان دم بزنم   من‌سرگشته زوصف تو باین طبع عقیم

گردهی بار بمستوره زمانی چه شود
زانکه باشد چوسگی برسر کوی تومقیم

تاشدم آنمه ز دیده‌خواب ندارم | میل تماشای آفتاب ندارم
بسکه بهجران دوست کرده‌دلم خو | بهر وصالش دگر شتاب ندارم
کافر عشقم بکنم راز چه کوشم | بیم ز تشنیع شیخ و شاب ندارم
بهر خدایم ز سر عشق چه پرسی | غمزده ام طاقت جواب ندارم
ایکه زهجران دهی بصبر توپندم | صبر چگونه توان که‌تاب ندارم
ابرو وروی توقبله‌است و کتابم | نیست عجب گر سر کتاب ندارم

خیز و بمستوره ده ز بادهٔ صافی
جامی کاندیشه از حساب ندارم

تا در مقام صدق و صفا پا گذاشتیم | پائی بفرق عالم بالا گذاشتیم
ما بندگان درگه عشقیم زان سبب | دستی بتاج مهر و ثریا گذاشتیم
زین خاکدان گرفت دل ما مسیح وار | پا بر فراز گنبد مینا گذاشتیم
بر تافتیم از همه عالم رخ نیاز | حاجات خویش را بخداوا گذاشتیم
از خوب و زشت دهر گذشتیم عاقبت | جانرا برای زلف سمن سا گذاشتیم
از اختلاط عالمیان پا کشیده ایم | سر درقدوم حضرت مولا گذاشتیم

بر درگهم شهان همه مستوره جا کرند
تارو بدرگه شه اولا گذاشتیم

مژده یاران باز کین دل را ببازی باختیم | حبذا درعشق بازی خوش قماری باختیم
شد نحاس قالب ما کیمیا دانی زچیست | زانکه جانرا در ره سیمین عذاری باختیم
زاهد امروزم سخن از مسجد و منبر مگو | نقد دین در دیر مادی با نگاری باختیم
تا بتیر زلف‌لیلی صورتی دل بسته شد | همچو مجنون بود گر عقل و شعاری باختیم

دلبکی گردی چنین مستوره پیرامون دل
جان و سرما نیز آنجا روزگاری باختیم

باز از فراق جانان جانی فکار دارم / دل خود یکی و آنگه ناله هزار دارم
دور از وصال دلبر دادی بصبر پندم / کو تاب و کو توانا من کی قرار دارم
میل نظارهٔ گل هرگز نمیکنم ز آنك / از کاشن جمالی باغ و بهار دارم
دوشینه از خرابات جامی کشیدم اکنون / از چشم مست ساقی در سر خمار دارم
سرمست چون خرامد من از پی قدومش / جانم بکف شتابان بهر نثار دارم
گویند ماهم امشب تابد ز روزن دل / از اختر سیاهم کی اعتبار دارم

مستوره لعل دلبر چون شد نصیبم آخر
با سلسبیل و کوثر دیگر چه کار دارم

وقت آنست که خشت از سرخم بر گیریم / با حریفان دگر آهنگ طرب بر گیریم
شد مه روزه و پس گوش بواعظ نکنیم / از کف پیر مغان به دوسه ساغر گیریم
از خزان طرف چمن رشك بهشت است بیا / باده از ساقی آزاده مکرر گیریم
خرم آنروز که عید آید و ما سرخوش و مست / بوسهٔ چند بکام از لب دلبر گیریم
گو بعطارد گر غالیه سائی نکند / کز سر زلف بتی تودهٔ عنبر گیریم
ماه تابنده هلد پردهٔ خجلت به جمال / گر شبی از رخ چون مهر تو معجر گیریم

سوی مستوره اگر رخش وفا خواهی راند
نعل تو سنت بسر تارك و افسر گیریم

دل شوریده چو با زلف تو پیوست بهم / تار و پیوند بتان یکسره بگسست بهم
از وفای تو گریزم نبود تا که قضا / رشتهٔ مهر میان من و تو بست بهم
پای از جور بکش ترك جفا پیشه چه سود / زپس مرگم اگر چند زنی دست بهم
تو سیه بختی من بین که بکام دل غیر / عهد و پیمان مودت همه بشکست بهم

شصت آن شوخ بنازم که بصد تردستی
تن و جان و دل و دین از نگهی خست بهم

چرخ زه گفت وقمراحسن آن سخت کمان
زد پی صید دلم دست چو با شصت بهم

همه جا حیرت مستوره ازاین است که باز

بارقیب آن بت بدخو ز چه بنشست بهم

از کوی خود دوانده آخر بصد جفایم
درحضرت تو این بود ای ماهوش سزایم

در خیل عشقبازان رسم من این نباشد
با یار خویش عهدی بر بندم و نپایم

مارا مران ز درگه همچون غزال وحشی
بگریزم ار ز کویت مشکل دگر بیایم

بی جرمی ای ستمگر انداختی زچشمم
یا زین غمم رها کن یا بر شمر خطایم

مارا ز گلشن و گل صدبار خوشتر آید
خاری ز کوی جانان گر میخلد بپایم

شب تا سحر بنالم وآن سنگدل ندارد
گوشی ز روی رحمت برنوحه و نوایم

مستوره از وفایش سر بر لحد گذارم

تا قصه ها پس از من گویند از وفایم

چند بیرحم از جفایت نالها برپا کنم
ترسم آخر درغمت کوه و بیابان جا کنم

مطلبی مارا نشد حاصل زدرگاهت کنون
بهتر آن دیوانه وش رو جانب صحرا کنم

تا مگر بر حالت زارم ترحم آیدت
گریهای نیم شب بر درگهت عمدا کنم

هر زمان با چشمهای خون‌فشان مجنون‌صفت
نالهٔ جانسوز از هجر رخ لیلی کنم

ازغم جانان دربن بیت‌الحزن شب تا سحر
خانه‌را ازاشك گلگون غیرت دریا کنم

بعدازاین بازاهد مسجد سروکاریم نیست
در کلیسا جان فدای دلبر ترسا کنم

تا بکی مستوره در کنم سخن گوشیم ما

قصهٔ سربسته آن مه زین سپس افشا کنم

بیزمت ای گل نازك بدن پیاله چه نوشم — که من هنوز بچشمت خراب از می دوشم
گرفته غمزهٔ چشمت ز کف شکیب وقرارم — ربوده طرهٔ زلفت ز دست طاقت وهوشم
ز شیخ شهر ملولم تو پیر میکده لله — بیا و راهبری کن بکوی باده فروشم
رسیده موسم عیش و نشاط واعظ از این پس — مرا ز عشق مده پند کین سخن نیوشم
سحر بطرف گلستان ز باده مست بنا گه — زمو کب شه دوران رسید مژده بگوشم
مه سپهر شهی شاه طوبی آنکه زاول — نهاده غاشیهٔ بند کیش چرخ بدوشم
شهی که تا پی مدحش قلم بکف بگرفتم — زبان کشیده بکام و زمدح غیر خموشم
زیمن دولت وی روز و شب بوجد و سماعم — زفر و شوکت وی سال و مه بجوش و خروشم

هزار مرتبه مستوره گر برانندم از در
زعهد بند کیش من هنوز چشم نپوشم

ساقیا فصل بهار است و از آن جام شرابم — خیز و میریز براین آتش افروخته آبم
بهر تفریح کنون موسم عیش است و فرودین — جرعهٔ ده صنماز آن می چون لعل مذابم
چارهٔ دردم از آن راح روان بخش بفرما — روز کاری است که از هجر بتی در تب و تابم
تا ز اوضاع جهان هیچ خبر دار نباشم — از یکی جرعه بکن بهر خدا مست و خرابم
زاهدم گر گنه از می بنویسد چه غمی ز آنك — فتوی پیر مغان است ره صدق و ثوابم
کامرانی چه بود بوسه از آن لعل گرفتن — من بیچاره دهم جان و دمی کام نیابم

صبر مستوره زجانان نه شکیب است و تحمل
بخت یارم نه و من نیز پی او نشتابم

ساقی بیا که کار جهان چون شود تمام — بر رغم شیخ شهر بگردش در آر جام
از خم بجام ریز می اکنون که نبودم — اندیشهٔ ز واعظ و از روزه و صیام

عیدی من از لب تو هم امروز میبرم — فردا است گرچه عید بحق وصلای عام

زین پس بخانه من ننشینم که کوفتند — مرغان صبح گوش شهنشاه گل بیام

ایدل فریب قصهٔ واعظ مخور که آن — افسانهٔ است بیهده و قصه ایست خام

بر آستان عشق نگر کز کمال جاه — کی چاکر است و بنده فریدون و جم غلام

مستوره سر بدرگه پیر مغان بنه

خواهی اگر بجنت باقی کنی مقام

ربودهٔ تو ز کف ای صنم چنان دل ودینم — دگر کسی نتوانم بجای تو بگزینم

ز آتش دل سوزان و فرقت رخ جانان — گواه اگر طلبی شاهد این دو چشم نمینم

مکان بکوی وصال پری رخان نمایم — همه بکشور هجران بجان دوست نگینم

قسم بعهد مودت که با غمت نشکستم — به آیه های محبت که بی غمت نشینم

زمانه وعده بوصلت دهد مرا و ولیکن — کجا ثبات و بقاء ترا نگار ببینم

صبا ز سنبل مویت رساند رایحه سویم — قسم بمصحف روبت بسی نمود رهینم

رقیب همدم و مستوره دور از بر دلبر

فلك نگون شوی آخر سزا است روز چنینم

بخاکپای عزیزت دگر شکیب ندارم — توان و طاقتی از شنعت رقیب ندارم

عتابم ازچه کنی سیم تن تو بی گنه آخر — که با تو من بوفایت سر عتیب ندارم

بجرم حب بنانم کشی ولیك نگارا — خدا گواه که جز تو کسی حبیب ندارم

نه واعظیکه ز عشقم ره ادب بنماید — در این معامله معذورم و ادب ندارم

تو شیخ شهر به پندم مدار رنجه زبانرا — که گوش هوش بقول تو و نقیب ندارم

نگار زان لب میگون گرم دو بوسه ببخشد — غم قیامت و اندیشهٔ حسیب ندارم
نیاز و حاجت خود را بخلق از چه بگویم
که ملجائی همه مستوره جز مجیب ندارم

شب تاسحر زهجر تو در آتش وتبم — جانها بلب رسید ز فریاد یا ربم
روزم زدوریت شب وشب نیز ظلمت است — شومی بخت بین صنم این روز و این شبم
برصدق دعویم چه گواهی دهند خلق — زیرا براستی تو نخوانی مکذبم
خوش میدهی نوید وصالم ز مهر لیك — بالله نه باور آیدم از دور کوکبم
خرم دمی که در برم آئی تو همچو جان — وآن لعل جانفزا نهی از مهر بر لبم
جانا بدوستی که بدنیا و آخرت — نبود بجز وصال تو مقصود و مطلبم
اکنون شکایت ازتو بدربار شه برم — آنکو ز بدو آمده الطفش مؤدبم
طوبی یگانه گوهر عمان سلطنت — باشد که سایه اش بجهان جاه و منصبم
مستوره را نوازشی ای شوخ سنگدل
تا چند داری از ره نخوت معذبم

رفتیم و پس از خود عملی خیر نهشتیم — با آب گنه توشهٔ عقبی بسر شتیم
امروز بدین عالم خاکی زچه نازیم — فردا است چو بینی همه خاك و همه خشتیم
بس کار مناهی که دراین مرحله کردیم — بس خار معاصی که در اینمزرعه کشتیم
نه لایق ناریم و نه زیبای جحیمیم — نه در خور خلد و نه سزاوار بهشتیم
گو زاهدم از مسجد و محراب نگوید — ما بندهٔ پیران کلیسا و کنشتیم
در حشر ز نیك و بد ما هو ست چه پرسد — نیکیم از و ئیم و از وئیم چو زشتیم
المنة لله که مستوره من و دل
جز یار بسط از همه دیار نوشتیم

بکوی میکده رفتم حدیث توبه شکستم
زشیخ پای کشیدم ز زهد بیهده رستم

چو دل زصومعه کندم بدیر جای گرفتم
زیمن پیر مغان خوش بجای خویش نشستم

متاع دین و دل اینك بترك مغبچه دادم
در این معامله بنگر چه طرفه طرف ببستم

چو نقش دلکش رویش بدوستی که ندیدم
نظر بهر که فکندم بهر بتی نگرستم

پی خدنگ نگاهش هدف زجان بنهادم
سیاه بختی من بین که زین مقابله جستم

گرم زعشق ملامت خطیب شهر نگوید
کمینهٔ در اویم اگر چه عهد گسستم

زحور و کوثر مستوره هیچ یاد نیارم
اگر نگار از آن می دهد پیاله بدستم

کاشکی در دیر بامغ زادکان من می‌شدم
روز و شب دردی کش پیر برهمن میشدم

گرنه بگرفتی نظر آنخسرو خوبان زمن
در دوعالم شهره چون شیرین ارمن میشدم

وه چه خوشبودی گر از تیر مژه چون نگار خان
سینه دوز و دل شکاف و صید افکن میشدم

چون ترا میل تماشای گلستانست هان
آرزو دارم که منهم خار گلشن میشدم

کی فرود آوردمی سر بانوان دهر را
گر کنیز آهوان دشت ارژن میشدم

چند امستوره گر خورغام دین را روز و شب
چون غباری من بزیر سم توسن میشدم

من آن زنم که بمالك عفاف صدر گزینم
ز خیل پردگیان نیست در زمانه قرینم

بزیر مقنعه ما را سری است لایق افسر
ولی چه سود که دوران نمود خوار چنینم

مرا زملك سلیمان بسی است ننك همیدون
که هست کشور عفت همه بزیر نگینم

بمعشر نسوان در سپاس و حمد خدا را
همی سزد که بگویم منم که فخر زمینم

ز تاج و تخت جم و کی مراست عار ولیکن
بسه آستان ولایت کمینه خاك نشینم

علی عالی اعلی امیر صفدر حیدر ٭ که هست راهنمای یقین و رهبر دینم

کمینه وار چو مستوره دل بدو بسپردم
هزار بنده بدرگه ستاده همچو نگینم

ایرشك نقش آذری وصفت چه آرم درقلم ٭ کی داده لاف همسری باچهره‌ات حورارم
من کافرم ایماهرو چون صورت زیبای تو ٭ گر کرده برلوح صفا صورتگر چینی رقم
با کشتکان در کهت ای من بقربان رهت ٭ کاهی عتابی از وفا روزی خطابی از کرم
من باگلاب و با گلم کاری نه گر زان سنبلم ٭ سازد شمیمی حاصلم بادصبا هر صبحدم
ماخاك راه دوست را روبیم از مژکان همی ٭ بااین صفا ودلبری هر جایکه بنهد قدم
گر بی گنه خود از جفا در کشتنم فرمان دهد ٭ زامر مطاعش کی زنم دم دیگر از لا ونعم

مستوره ازبیداد تو حاشا که افغان سر کند
لیکن تو خود اندیشه کن از کشتن صید حرم

در دل خیال تست بهر سو که بگذرم ٭ در دیده نقش تست بهر کس که بنگرم
در سینه جای گیر که جانم فدات باد ٭ بر چشم پای نه که نثار رهت سرم
من شادمان و خوشدل ازینم که روز و شب ٭ خود در دلی و نقش وصالت برابرم
گوئی که در بهشتم و با حور همنشین ٭ آندم شود مثال خیالت مصورم
تا از عدم بعرصهٔ گیتی قدم زدم ٭ مهر تو داد چرخ به تسکین خاطرم
گر پرسشی ز حال سگان درت کنی ٭ من ایستاده وز سگی نیز کمترم
خیر النساء و فاطمه خاتون عالمین ٭ کش خاکپا بفرق بود تاج و افسرم
فخر زمین خدیوهٔ دین بضعهٔ رسول ٭ من سالك طریق یقین اوست رهبرم

مستوره تن بعالم شاهی نمی دهم
زیرا کمین کنیز بتول پیمبرم

بدوستی که فراق توسوخت جان حزینم مدام از غم رویت خراب و گوشه نشینم

بنجد هجر تو ای لیلی دیار نکوئی شدیم واله ومجنون بشد ز کف دل و دینم

بکام من همه تلخ است خود حلاوت شکر عنایتی کنی ار بوسه زان لب نمکینم

من از تو روی نپیچم تو گر وفا گسلانی سرشته اند که مهرت زبدو با گل و طینم

لب و دهن پی دشنام ار بمهر گشائی دگر بیاد نیاید ز لعل و در ثمینم

مرا بهر دو جهان جنت جمال تو باید که بی‌تو نیست هوای بهشت و خلد برینم

بجان خسته مستوره رحمتی که ز هجرت

بجز وصال تو ای ماه وش علاج نبینم

مشکول

جز سر پیوند آن [illegible] ندارم گرچه ازو جز دل فکار ندارم

هم نفسم یاد نیست گر چه ازو من جز نفس سرد یادگار ندارم

شاد بر آنم که از فراق جمالش جز غم او هیچ غمگسار ندارم

— ن —

بسان صید بسمل هرچه درراهش طپیدم من بجز رسم جفاکاری از آن‌مهوش ندیدم من

قتیل خنجر مژگان آن بیداد گر گشتم بجان منت که درراه وفای خود شهیدم من

گه‌دم‌مرگم ببالین ازوفا آمدپس از عمری بحمد الله دم آخر بکام دل رسیدم من

گریزان درفلك ازسوز دردم‌فوج کروبی ز بس آه شرر بار ازدل پرخون کشیدم من

بکویش صادقانه درجهان مستوره جان دادم

بجز جور و جفا دلداری‌ازوی ندیدم من

بسا گلها که سر زد از گل من نشد مهر تو ضایع در دل من

بروز حشر گیرم دامنت را که از خوبان توباشی قاتل من
بجان تخم وفا کشتم ولیکن نشد غیراز جفا زو حاصل من
بجانت جا دهم در دیده و دل گر آئی یك زمان در منزل من
زشادی جان دهم آنمه گر ازمهر
شود مستوره یکدم مایل من

رفتی و رفت بیتو ز تن باز تاب من باز آ ببین چگونه بود اضطراب من
ای شه ستمگری بکمین ذره تا بکی رحمی ز مهر کن بمن ای آفتاب من
خیل ملك ز عرش سزد ناله بر کشند از تف آه و سوزش قلب کباب من
آوخ ز جور یار و جفا های روزگار بر باد رفت بیهده عهد شباب من
مستوره رفت چون شب هجران ز پی رسید
روز وصال خسرو مالك رقاب من

دلبر پیمان شکن گر باز بندد عهد دیرین قالب فرسوده راباز آید از نو جان شیرین
بسته زنار زلفت کجکلاهان گر چه خسرو خسته جادوی چشمت شوخ چشمان گرچه شیرین
ماهرویان گر بزیور ها بیارایند خود را نقش مطبوع ترا حاجت نه برزیور نه آئین
کاروان مشك را بر خوان که بگشایند نافه یا صبارا کو بیفشاند دگر آن زلف مشکین
گر ترا حورو پری خوانم بدین تمثال زیبد زانکه خاق تو نبود در ازل ازماء و ازطین
با چنین صورت اگرازچهره برقع بر گشائی تا ابد انگشت میخاید ز عبرت مانی چین
من بقربانت خرامان شو سوی مستوره یکدم
در درون سینه جا کن بر رواق دیده بنشین

غم تو کرده از آن در دل ویران مسکن که بود رسم کند گنج بویرانه وطن

شعله حسن تو تا کرده بجانسم تأثیر — خانه دل شده از آتش عشقت گلخن
دیده بی چهر تو دانی چه بود چشمه خون — سینه بی مهر تو دانی چه بود بیت حزن
دل در افتاده بچاه زنخت دانی چون — آنچنان از ستم دلو ز توران بیژن
به تماشای گل و باغ چکارم باشد — روی نیکوی تو خواهم که بهست از گلشن
ماه از شرم نقابی به جمال اندازد — سر برون آوری ار صبح چو خور از روزن
محفلی نغز همیخواهم خالی از غیر — چنگ و نی باشد وساقی و می و دلبر من
باورم ناید ازین بخت که دارم هرگز — لب خود کامروا بینم از آن کنج دهن

از غم وصل تو مستوره مسکین جانا
تا بکی شعله کشد آتش هجرش از تن

این آفتاب روی تو یا ماه آسمان — وین اعتدال قد تو یا سرو بوستان
یا ماه را کلاه بتارك ندیده ایم — یا سرو را کمر نشنیدیم بر میان
در فصل گل ز دولت جاوید خوشتر است — معشوق خوبروی و می و سیر گلستان
زاهد برو ز کوثر و خلدم سخن مگو — ما دولت نگار و تو و نعمت جنان
من از جفات روی نه پیچم بدوستی — گر ناوک نیاز نی هدف اینست جسم و جان
زانکوی ار گرتو بارزمین بوسیم دهی — سایم زفخر پاشنه بر فرق فرقدان

مستوره در دهان و لب یار مدغم است
شهد حیات و آب بقا عمر جاودان

خرم آمدم از سفر باز آئی ای شوخ نگارین — شادمان گیرم ترا اندر بغل چون جان شیرین
دوری از ما تا بکی بازای قربان خرامت — رسم دلداری ز سر نه تازه کن میثاق دیرین
تا نهال مهرم از نو ای پری در دل نشانی — نوش خندان جانب ماساعتی بخرام و بنشین

آتش شبهای هجرم کی شود افسرده درجان　　گر نیائی یك رهم بهر پرستاری ببالین
لا ابالی چند باید بود بیماران خود را　　ای طبیب دردمندان داروی زان لعل نوشین

عاقبت بر کف شود مستوره خون دل نکارم
از سفر گر باز ناید سویم آن شوخ نکارین

زهی حیات مؤبد بکنج لعل تو پنهان　　زلال کوثر نوش تو رشك چشمه حیوان
بـه عشوه سنبل طرار تست سلسله دل　　بغمزه نرگس خمار تست رهزن ایمان
بحیرتم رخ وچهر ترا صفت چه بگویم　　نگار خانه چین یا بهار روضه رضوان
نیافتم بحقیقت که در دهن تو چه داری　　بگو کـه در ثمین است یالالی دندان
دگر ز مشك خطـائی بشهر نام نماند　　دمی که سنبل مشکین کنی بچهره پریشان
نسیم خلد بجوئی اگر شمیم وصالت　　تف جحیم بخواهی اگر شراره هجران

تو کشتگان رهت را بامتحان نظری کن
که صدهزار چومستوره ات فتاده بقربان

در شکنج زلف جانان تـوده تـوده مشك پنهان
گو بزن شانه بدان مو تا که گردد مشك ارزان
گرنه زان زلف است و گیسو ازچه بادعنبرین بو
میوزد هر صبـح زینسان غالیه سا مشك افشان
من ندیدم در جهـان سنبل شود شیرازه گل
یا شبه نشنیده ام هاله به گرد ماه تابان ※
زان لب و دندان چگویم رشك مرجان غیرت گل
کوثر نوش دهان یا چشمه جان بخش حیوان

آن نه رخسار است و عارض دسته گل شمهٔ حور
و آن نه بالایست و قامت نخل طوبا سرو بستان

ای بلای دین و ایمان ساعتی با آن لطافت
سوی من بخرام تا سازم دل و جانت بقربان

مشکبویان سر بسر جرمند خود باشی تو جوهر
ماه رویان جمله جسمند و توئی مستوره را جان

امروز صبا ایمه بر کام دل یاران — زلف تو پریشان کرد یا طبله عطاران
یکلحظه بچشم ما شب خواب نمیاید — سوگند بچشمانت از فتنه عیاران
بیمار غم یارم آوخ که طبیب ما — رحمی نکند هرگز بر حالت بیماران
زین زهد ریائی بس بگرفت دلم زین پس — ما و در میخانه با معشر میخواران
بردر که مغ بستم از ساغر می مستم — صد شکر که خوش رستم از شنعت هشیاران
افسوس مرا زین غل جستن نشود حاصل — دامی بودم بر دل از طره طراران

مستوره بدر کاهش افغان نکنم زیرا
آن ترك نیندیشد از آه گرفتاران

قسم بچهره و زلف تو باغ سنبل و نسرین — که شد زهجر تو ما را ز کف عنان دل و دین
کنون دو زلف تو پابستمی و گرنه بکاشن — چه کم ز سنبل پرتاب و در بنفشه مشکین
چه حاجت است سمنبر بسیر باغ و بهارم — رخ نکوی تو خواهم که هست رشك فرودین
ز دست یار بتن پیش ما چه زخم چه مرهم — ز لعل دوست سخن در برم چه تلخ چه شیرین
شنیده است کسی گل شود میانجی سنبل — ندیده ایم بنفشه دمد محاذی پروین

سرشك ماورخ تست رنك لاله به نیسان   عذار ما و فراق تو برك سبزه به نسرین

گشوده‌ایم چو مستوره چشم بر رخ جانان

بروی غیر دگر بسته‌ایم چشم جهان بین

— و —

خورشید کسب نور کند از جمال تو   مشك ختن چو هندوی هندوی خال تو

گاه نیاز ای صنما قبله دعا   ماراست طاق ابروی همچون هلال تو

عیداست و هر کسی بتفرج ولیك من   غمناك و بی نصیب ز عید وصال تو

مانی قلم بصورت چینی همی کشد   بیند اگر لطافت زیبا مثال تو

مستوره زار و خسته دل آمد چو از صبا

بشنید قصه غم و شرح ملال تو

ای دلبر پیمان گسل ای یار جفا جو   هان از پی قتلم چه کشی تیغ دو ابرو

جان خود یکی و خسته آن ناوك مژگان   دل خود یکی و بسته آن طره گیسو

دین باختم از جنبش آن سنبل طرار   دل داده‌ام از شورش آن نرگس جادو

یارب چه بلائی تو مدار زلف سمن سا   آویخته کت صد دل بیچاره بهر سو

من سر بنهم از پی تیغ تو اگر چند   خودبینی و باشد همه عاشق کشیت خو

فریاد ز خوبان نکنم زانکه گر از گل   بلبل نخورد ناوك خاری نکشد بو

مستوره مگر یار ببالین من آید

زینسان که بگوشم زند آوای ترقوا

یکبوسه از دهان تو ای رشك ماه نو   ما خود نمیدهیم به تخت قباد وزو

با من حکایتی تو ز جور و جفا مگو   از پیش من تو بی سبب ای بیوفا مرو

جزعشق تو ذخیره نکردیم در جهان — از حاصل گذشتهٔ ایام نیم جو
مائیم و دلق کهنه و پشمینه خرقه — آن نیزدوش رفت پی باده در گرو
ناخورنده در طریق محبت قدم منه — صعب السالك است زمن این سخن شنو
با عمر بی ثبات فریب هوا مخور — وین پنجروزه غره بوضع جهان مشو

مستوره زادی از پی عقبی نساختی
آه از دمی که کشته خود را کنی درو

تو چه نقشی که بخوبی ز جهان برده گرو — دعوی همسریت را نماید مه نو
حاجب در گهت از روی غنا خنده زند — بس باکلیل جم و تاج قبادو خسرو
لوحش الله تو چه تابنده مهی زانکه کند — مهر از روی جهانتاب تو کسب پرتو
گره غم بگشائی ز دل پیرو جوان — لب شیرین چو گشائی زپی گفتو شنو
دست از جور همی دارو وفا پیشه نما — پی تکمیل ستم چند صنم در تك و دو
من خصومت نکنم با تو نگارا لیکن — ایمن از تیر دعا های سحر گاه مشو

با همه لطف و صفا خوش بروی مستانه
جان مستوره فدایت تو چنین مست مرو

— ه —

وصل تو جستیم بعداز غم و آه — از هجر رستیم الحمد لله
گاهی ز یاری گر یادم آری — دیگر ننالم در گاه و بیگاه
چون غنچه مارا خون درجگر کرد — آن چشم جادو آن لعل دلخواه
کی سرو بهتر ز ان قد دلکش — کی مهر بهتر ز ان خد چون ماه
واعظ بس این پند افسانه تا چند — از عشق توبه استغفر الله

در دیر بمغ زنار بستم ❊ سجده چه حاجت ای شیخ گمراه
کی ره دهندم در بزم خسرو ❊ خاصان حضرت خدام درگاه ❊

مستوره زاهد مست از می افتاد
در بند مستان شد قصه کوتاه ❊

— ی —

زهی تمثال روی تو که گفتی آفتابستی ❊ مه تابنده از شرم جمالش در حجابستی
شبان هجراز وصلش جدا از چشمه چشمم ❊ بدانسان اشك می بارد که پنداری سحابستی
غمت کرده است مسکن درخراب آباد دل آری ❊ روا باشد که جای گنج در کنج خرابستی
خضر را گر فتادی ره بسوی چشمه لعلت ❊ بچشمش چشمه حیوان همی گفتی سرابستی
ترا مستوره این بحر محیط طبع گوهرزا ❊ زیمن التفات خسرو مالك رقابستی ❊

خداوندی که گردشمن کشدسرزامروفرمانش
همی برگردن او را از رك گردن طنابستی

تو بدین حسن لطافت اگرم چهره نمائی ❊ زنگم ازدل ببری عقده ام ازسینه گشائی
آبروی گل سوری بری ازروی نپوشی ❊ رونق مه شکنی گر رخ چون مهر نمائی
حاجت شمع و چراغش نبود محفل عالم ❊ که شبی همچو مه ازجانب مغرب بدرآئی
همه عمر سلامی ز وفایم نفرستی ❊ غم دیرینه ام از خاطر محزون نزدائی
تابکی ای بت سنگین دل بیمهر خدارا ❊ با من شیفته لبها بـه تکام نگشائی
این چه رسم است وچه آئین شه بیداد گر من ❊ که تو هردم زجفایت بغمم غم بفزائی

زاهدارآن بت خودرای چو مستوره ببینی
بخدا همچو خدایش زدل وجان بستائی

مرا تا عشق دلبر در سرستی — مدامم زهر غم در ساغرستی

دل غمدیده در کانون سینه — چوسوزان آتشی درمجمرستی

مهت گفتم ولی سوزم ازاین‌غم — که‌ازخورشید تابان برترستی

ترا بر روخم زلفین مشکین — چو ابراهیمی اندر آذرستی

هزاران ریش برتن ازتو دارم — همی مشتاق زخمم دیگرستی

بخاطر کشتن من گر نداری — چرا کافر بدست خنجرستی

برو مستوره کنجی گیر و بنشین

که نخل آرزویت بی برستی

تو اگر پرده‌از آن‌عارض چون گل بگشائی — هوشم ازسر ببری ودلم از کف بربائی

باز گو این‌ره‌ورسمت که بیاموخت‌خدارا — نازنینا که وفا بکسلی و عهد نپائی

دادمی کی بدل شیفته‌ام مهر ترا ره — دیده‌ی گرشبی‌از خواب غم روزجدائی

دلبرا سنگدلا ای دل و دینم بفدایت — چه‌شود گر به بپاهی نو ز ما یاد نمائی

مطرب از سوزش مستوره همی دربرآنمه

دارم امیدکه از مهر دوبیتی بسرائی

حبذا فصل گل بناله نی ... — از کف ساقیان مهوش می

در کشم ساغری و نشناسم — از سر هوش فرودین از دی

تا نهم رو بـه آستان شهی — که بود حاجب سرایش کی

خسرو آن کش زخوان بذل‌وسخا — ریزه خوارند معن و حاتم طی

بحر و ابر از غم دل و دستش — آن کند نوحه این فشاند خوی

با وجود عطای او در دهر ... — شهرت بزم حاتمی شد طی ...

بعد شب های هجر مستوره خوش در ایام وصل حضرت وی

شهد وصلت چشاند و گوید ❁

و من الماء کل شیی حی ❁

چو مه گر ناگهی از درد رائی کلاه شادیم بر مهر سائی

ز هجر ای یوسف مصر نکوئی زلیخا سان کنم انگشت خائی

توئی شکر لبان را خسروا یار چرا پیمان شیرینان نپائی ❁

چوما ازجسم وجان دل‌در توبستیم تو سنگین دل‌چنین‌سر کش‌چرائی

سر مستوره خاك آستانت ❁

مکن باخاکساران بیوفائی ❁

مراازمحفل‌وصلت‌جدا کردی چه‌بد کردی بمحنتهای‌هجرم مبتلا کردی چه‌بد کردی

نکو نداشتی مارا ز کوی‌خویشتن راندی بقول مدعی با ما جفا کردی چه‌بد کردی

رقیب دیو سیرترا ببزم خویش جادادی بیارپاك طینت ظلمها کردی چه بد کردی

زغفلت نازنین مرغ دل سر گشته ما را رهاازدام‌آنزلف‌دوتا کردی چه‌بد کردی

شد ایامی که ناری یاد از مستوره بیدل

خدارابی‌سبب‌ترك وفا کردی چه‌بد کردی

بریدی از من و باغیر بستی ❁ به نیش ظلم جانم را بخستی ❁

جفا بگزیدی و بیداد کردی وفا ببریدی و پیمان شکستی ❁

دگر مشکل توان پیوند کردن چنان تار محبت را گسستی ❁

شد آئین وفا و مهرت از یاد ❁ ز بس با مدعی ایمه نشستی ❁

بدادی دامنش مستوره از کف

نکو کردی زقید هجر رستی

منم و فرقت یار و ستمی — خاطر بی سر وسامان وغمی
تو مگو سینه که بیت الحزنی — تو مگو دیده که بئر الالمی
دل محزون بلاکش آخر — خون شد از محنت زیبا صنمی
بعد مردن صنما زنده شوم — گر نهی بر سر خاکم قدمی

گر ز مستوره خبر می پرسی
ذاب من هجرك لحمی ودمی

علم الله که بسر شد ز غم یار جوانی — آتش عشق همیسوزدم اما بنهانی
چشم بد دور ز رویت که چه مطبوع نگاری — شادی خاطر و آرام دل قوت جانی
پیش چشم تو بمیرم که بدان ناوك مژگان — جان و دل صید نمودی و عجب سخت کمانی
با چنین شیوه بشر نیستی ای آیت رحمت — مصحف روی تو یا آینه سر معانی
لله الحمد تو شاهی و منت تابع فرمان — گر بمهرم بنوازی و گر از قهر برانی
بیکی نظره خدا را دلم از دست ربودی — آتش خرمن ما سوخت تو بی باك ندانی
مه و مهرت نه بخوانم که تر او صف ندانم — فتنه شهر و بت دلبر و آشوب جهانی
عهد بشکستی و پیوند محبت ببریدی — ما بر آنیم که بودیم ولیکن تو نه آنی

جان مستوره فدایت زره مهر و محبت
دستگیری ز فقیری چه شود گر بتوانی

هر کس بدل آرامی دارد سر و سودائی — تو شوخ پری پیکر آرام دل مائی
عالم همه گردیدم آفاق نوردیدم — در کشور نیکویان نبود چو تو زیبائی
گر باغ و گلت خوانم ور مهر و مهت دانم — از خود غلطم زیرا در وهم نمی آئی
در شهر ز زیبایان بگزیده ات از خوبی — جز اینکه و ناهر گز با دوست نمی پائی

شور لب شیرینت ز انرو بدلم جا کرد ٭ خود شهره چو فرهادم در دهر بشیدائی
از موعظه و افسون دربند لب ای واعظ بیهوده مده پندم از عشق و شکیبائی ٭
مستوره دهان سر کن زین پس که بعیاری
بر بود دلت از کف آن دلبر یغمائی

دیدی که دل مرا ز کف بسردی رفتی و بدست هجر بسپردی ٭
بر قتل من ستمکش محزون ٭ ای سنگدل از چه پای افشردی
تا چند بعاشقانت بیرحمی ٭ رحمی رحمی که خون دل خوردی
جان خستی و تن بناوک غمزه ٭ دل بردی و دین و خاطر آزردی
جانا بوفای دوستی سوگند ٭ هر چند که دوستم نه بشمردی ٭
از باده صاف سلسبیلم بده ٭ بخشی اگرم تو ساغر دردی ٭
در گلشن ناز رو چرا پوشی ٭ آخر نه مگر تو غیرت وردی
دور از گل عارضت همی دارم اشکی گلگون و چهرهٔ زردی ٭
میل است ترا بقتل مستوره ٭
گویا ز ازل تو جور گستردی

چو تمثالت ز نوع آدمی نبود بزیبائی همیگوئی که خود حوری و از فردوس میائی
دهن بگشا جهانرا از تکلم پر حلاوت کن بهم بشکن شکر لب رونق بازار حلوائی
چو یوسف دل بزندان فراقت تا بکی باشد عزیز من مکن تجدید آئین زلیخائی ٭
ترا تا دیده ام من از مسلمانی گریزانم روم در دیر و بندم بر میان زنار ترسائی
دل گمگشته را جستم ز هر سو عاقبت دیدم که مغلول است در زنجیر آن زلف چلیپائی
کنون قید است دل در حلقه گیسوی طرارت کشی آزاد سازی حاکمی بر من چه فرمائی
سخنهای تو مستوره حلاوت بخش جانها شد
جهانرا پر شکر کردی مکن دیگر شکر خائی

از خرامیدن نه‌تنها طاقت از من میبری   صبر و آرام و توان ازمرد و اززن میبری
باچنین چشم وقدوروگرسوی گلشن روی   آبروی نرگس وشمشاد وسوسن میبری
چون بغمزه جانبم یکره نظر می‌افکنی   از دل آرام و شکیبائیم از تن میبری
ازنگه ازغمزه‌ازمهرو وفاازخشم و کین   عقلم ازسرهوشم ازخاطر بهرفن میبری
وین شگفتی نیست‌دل‌راگردود اندرپیت   حلقهٔ زلفش در افکندیه بگردن میبری
گربرون آئی بدعوی ازید بیضای حسن   معجز از دست شبان دشت ایمن میبری

نه همین ازچهره‌ومو مرغ دلها صیدتست
دل‌ز کف‌مستوره‌را ازخوی‌احسن میبری

رشك بت چین غیرت خوبان ختائی   یارب توچه نقشی که بتوصیف نیائی
من چون تو نگاری بلطافت نشنیدم   حور ارمی یا پری آخر چه بلائی
جان‌خسته کیدت ز چه زان نرگس فتان   دل بستهٔ قیدت زچه زان زلف دوتائی
از صیقل رخساره زیبات نگارا   زنك غم از آئینه خاطر بزدائی
با قبله‌و محراب چکارم بود ای‌مه   ابروی تو محرابم و خود قبله نمائی
آن روی که گنجینه حسن است میوشان   بگشای نقابی و بنما ...ی خدائی
صاحب نظری توبه حقیقت که به بیند   در صفحهٔ رخسار تو آیات سمائی

مستوره خود از شاهی عالم بگسرزد
بر درگهت ار راه دهندش بگدائی

بیار از خاطرافگار ما ای کلك تحریری   بجانان از دل‌پر حسرتم ای پیك‌تقریری
دل دیوانه ام آشفته گیسوی جانان شد   بجان‌فرسودهام‌ایدوستان آخر چه تدبیری
بمحشر با شهیدان محبت در شمار آید   ز مژگان‌سیاهش هر که‌دارد برجگر تیری

چنین عیار شهر آشوب یارب از کدامین است ‌‌ ‌ ز زلفش هر که بینی هست برپا دام و زنجیری

چگونه می نریزم خون دل از دیدگان کاخر ‌ ‌ ‌ نظر از ما گرفت آن ماهوش بیجرم و تقصیری

ترحم بر دل غم پرور ما نبودش دانم ‌ ‌ ‌ ندارد آه آتش بار زان دل هیچ تأثیری

بکوی یارم ای باد صبا ای پیک مشتاقان ‌ ‌ ‌ بیا دست من و دامان تو از مهر شبگیری

بگو شاید بپایت اوفتم ای سنگدل رحمی ‌ ‌ ‌ شود یکبار دیگر بینمت از جور تأخیری

حیات جاودانی یافتم مستوره زان ساعت

پی قتلم ز تیغ حاجب آنمه آخت شمشیری

نبود قرین و شبهت مه من بدل ربائی ‌ ‌ ‌ همه حیرتم چگویم صفتت بوصف نائی

بقد و رخت نگارا نتوان شبیه کردن ‌ ‌ ‌ قد سرو بوستانی رخ اختر سمائی

گرهم بدل نماند بصفای دوست داری ‌ ‌ ‌ چو صبا کند ز زلفت مه من گره گشائی

پی دام دل پریشان چو کنی تو گیسوانرا ‌ ‌ ‌ بجهانیان بگویم مکنید مشک سائی

بوفا همی گریزم ز سریر شهریاری ‌ ‌ ‌ دهیم بکوی وصلت صنم ار ره گدائی

چو شمیمی از دهانت بمشام جان رسیدم ‌ ‌ ‌ بزبان حال گفتم زهی عنبر ختائی

ز برت چه دور ماندم خبرم ز خویشتن نه ‌ ‌ ‌ بچه سان بیان توانم غم و محنت جدائی

شب و روز ز انتظارت ز دو دیده خون فشانم

چه شود بکوی مستوره اگر گذر نمائی

همچون تو بتی نبود در شیوه انسانی ‌ ‌ ‌ وصف تو چسان گویم ای مظهر سبحانی

مانند تو تصویری در جنس بشر نبود ‌ ‌ ‌ نوع ملکت خوانم یا حوری و رضوانی

با گیسوی ثعبانت دعوی نکنند دیگر ‌ ‌ ‌ از معجزه ثعبان پیغمبر عمرانی

از خوبی شیرینم گویند فسون لیکن ‌ ‌ ‌ در خیل پری رویان تو خسرو خوبانی

بزدود غمم از دل لعل تو بغمازی ❊ بربود دلم از کف چشم تو بفتانی ❊

برحال دلم اکنون رحمی صنما چون شد در زلف و زنخدانت زنجیری و زندانی

مستوره ز دامانت کی دست همی دارد

گرپای کشی از وی ور دست بیفشانی

تا از پی یغما نکهت کرده کمینی ❊ من خود دگرم نیست امید دل و دینی

از بهر خدنگ تو دل کیست نشان نیست این تیر بلا خورده بهر گوشه نشینی

ما شکر مصری نتوانیم مکیدن ❊ گر دست دهد بوسه لعل نمکینی

تسخیر یکی ناز ز آفاق و گرنه ❊ تو خود نه سلیمان که جهانت بنگینی

با من اگرت میل جفا هست بکن زانک نبود ز بتانت بوفا شبهه و قرینی ❊

بهتر بود از سلطنت دهر برمن ❊ داغ نکه و نقل لب ماه جبینی ❊

در معشر عشاق ترحم بمنت بود ❊

مستوره فدای چو تو بیچاره گزینی

بشری یا پری ای حور بهشتی ز کدامی که چه شیرین حرکاتی وچه مطبوع کلامی

چه فروز ان مهی ای شوخ که از غایت خوبی ایستاده است بدر مهر منیرت بغلامی ❊

غیرت سورت چینی ملك روی زمینی ❊ مهر افلاك نشینی و مه چرخ مقامی ❊

پای شمشاد و صنوبر برود اندر گل حسرت سرو قد گر تو ببستان بناز اکت بخرامی

زان سبب پشت هلال فلك ایماه خم آمد که بگردون نکوئی تو بخود بدر تمامی

والله سنبل گیسوی تو هر شیخ و برهمن فتنه نرگس جادوی تو هر عارف و عامی

در رخشان سخن اینهمه مستوره تو داری

عاقبت میکشی آویزه تو در گوش نظامی

چیست عیش و کامرانی گویمت گر خود ندانی
دولت وصل نگار و لذت روز جوانی ❊
خرقه طامات و تقوی رهن صهبا شد ولیکن
عاقبت دانم که این می حاصل آرد سر گرانی
گر حیات جاودان خواهی ز لعلش بوسه بستان
هست زیرا زان دهن مضمر حیات جاودانی
قصه در وصفش نرانم حاش لله زانکه دانم
همچو نقش دلکشش صورت نبندد کلك مانی
گر مه و سروش بخوانم بس خطا باشد که نبود
ماه با این دل فریبی سرو با این داستانی
شهرت زیبای شیرین شرح حسن روی لیلی
جمله با وصف مثال او بود افسانه خوانی

چشم دل مستوره از سیر جمالش بر ندوزی
صد رهت گویند اگر مانند موسی لن ترانی

یك رهت نیست نگارا بسوی ما نظری — آه از این ناله در آن قلب ندارد اثری
تو خود ای رهزن ایمان چه بلائی یارب — که دهد تلخی هجرت ز قیامت خبری
همه آفاق نور دیدم و خوبان دیدم — علم الله که ندیدم ز تو مطبوع تری
من ز سودای رخت روی نتابم زیرا — نبود در غم عشقت مترتب ضرری ❊
نازنینا چه شود گر بسر کشته خود — گهی از روی ترحم بنزاکت گذری
سر و جانش ز سر صدق فدا خواهم کرد — هر که آرد ز قدومت بسوی ما خبری

قسمت ما بسر خوان ازل منشی چرخ ننوشته‌است بجز خون جگر ماحضری

تا بکی جور بمستوره روا میداری

بهتر آنست‌کنی ز آه فقیران حذری

•

بدین شمایل زیبا نه از گل‌و طینی فرشته یا مه تابنده یا بت چینی

به آدمیت مقابل نمیتوانم کرد در آسمان صفا رشك نجم‌و پروینی

مرا یقین بود ای مه که شکر مصری ز لعل نوش تو کرده‌است وام شیرینی

بناز نرگس مستانه یکنظر از چشم دلم ربوده بتاراج‌و در پی دینی

بخدمتت همه بر پا ستاده شاه‌و گدا چو خسروانه بر اورنك ناز نشینی

ز شرم شاهد گل برقع افکند بررخ خرامی از سوی گلشن بعزم گل چینی

زبی قراری مستوره‌ات شود حاصل

اگر در آینه یکدم جمال خود بینی

من خود ندیدم درجهان چون نقش رویت ای پری

درنوع انسان کی بود شوخی بدین خوش منظری

گل پرده بررخ افکند از خجلت رویت اگر

صبحی بسوی گلستان با این لطافت بگذری

نقشت نیاید در رقم ماهی تو یا حور ارم

وصفت چه آرم درقلم کز هرچه گویم بهتری

با موسی ثعبان او مارا چه کار ای ماه رو

دانم که باطل میکند چشم تو سحر سامری

خورشید را از نظره ات صد رخنه آید در جکر

قرص قمر کر چاك شد از معجز پیغمبری

مستوره آن رشك قمر زان چهره و لب بوسهٔ

کر خود بجانی میدهد هستم بجان من مشتری

دل ربود ازدستم سست عهد عیاری
کردبازمین‌بستم ترك‌مست خونخواری

داد از کفم آخر دامن شکیبائی
مهوشی جفا جوئی دلبری ستمکاری

عاقبت بغمازی کرد فتنه خویشم
ماه جعد گیسوئی سرو طره طراری

دامن و کنارم را از جفا بخون آغشت
ماهروی محبوبی تند خوی دلداری

ازیکی نگاهم کرد جست خسته و بسته
یاء تیر مژکانی شوخ زلف زناری

شیوه مسلمانی کرد خود فراموشم
بت پرست ترسائی می بدست خماری

چاك سینه مستوره خوش رفو همیسازم

کر زرشته زلفم یار میدهد تاری

زهی چو نقش بدیع رویت نکرده مانی رقم نکاری

عدیم آمد شبیه و مثلت بدهر زانسان شریك باری

تو شهریار نکور خانی بتان همه تن ولی تو جانی

دریغ رسم وفا ندانی فسوس طور صفا نداری بار

سرشك کانکون زهجر ان لب زدیده ریزم بسان کوکب

اکر نه ای مه زمهر امشب بکلبه ما قدم کذاری

تو بانکاه دوچشم مفتون نموده حاقی حراب و مجنون

کمینه چون‌من هزارت افزون ستاده بردر بجانسپاری

چو من سگی را ندای رویت به بی‌خیانت مران ز کویت

که سخت باشد بروی و مویت ز دوست قطع امیدواری

ز غیر تار وفا گسستم بدر که تو چو خاك پستم

گهی ز رحمت بگیر دستم بدلنوازی بغم گساری

مدام نالم به آه و افغان که خود ندارد غم تو پایان

فدات مستوره میکند جان گر از سگانش همیشماری

تو که دل از کف ما با همه تدبیر بردی — از کف شیخ بگو دل بچه تفسیر ببردی

دل هریك بگناهی بربودی دل ما را — علم الله که بیجرمی و تقصیر ببردی

تو بدان چهره و مو ناز کن آغاز که زیبد — زانکه رونق ز گل و تاب ز زنجیر ببردی

من ز زخم تو ننالم بخدا حیفم از آن است — که بقتل چومنی دست بشمشیر ببردی

تو بر آن صورت چون ماه نهل پرده که بالله — نه جوان بلکه عنان از کف هر پیر ببردی

هر کسی را بفسونی تو دل از کف بربودی

دل مستوره ندانم بچه تدبیر بردی

وصفت چگویم ای پری از مهر برتری — ماه منوری تو و تابنده اختری

تمثال چین فرشته روی زمین توئی — یا گلبن گلی و و یا شمسه خوری

از نکهت دهن بخدا رشك لادنی — یا معدن عبیری و یا کان عنبری

یا زلف پر ز تاب تو خود شاخ سنبلی — از چشم نیمخواب همی باغ عبهری

از قامتت قیام قیامت بپا شود — نخل صنوبری تو و یا سرو کشمری

میر پری رخانی و سلطان نیکوان — بر مهوشان دهر سراسر تو سروری

بنگر که ایستاده شب و روز بر درت

مستوره و هزار چو او بهر چاکری

هان ز روزگار عشق نیست خوشتر ایامی　　بامداد عاشق را کو عزیز من شامی
او فتاده کویت مستحق احسان است　　زان دو لعل میگونش بوسهٔ کن انعامی
از حیات جاویدم بس عزیز تر باشد　　عشوه پری روئی غمزه دل آرامی
شور رستخیز اینك بر درت عیان آمد　　از غریو عشاقان ای فرنگی اسلامی
من خیال وصلت را وردروز وشب دارم　　گرمرا نخواهی برد هرگز ازوفا نامی
از جهانیان بستم دل بروی غیر از تو　　چون وفا همیدانم پخته نیست یا خامی

غافلانه مستوره کوی عشق میجوید
بیخبر که این رهرا نیست هرگز انجامی

زهی بحسن و ملاحت بدیع روی زمینی　　نخوانمت مه کنعان که از صفا به ازینی
چسان بحور بهشتی مقابلت بنمایم　　کهای جهان لطافت توخود بهشت برینی
چه حاجت است نگارا بسلسبیل و نعیمم　　بهشت و کوثر یابم در آن مکان تومکینی
بود که یار بکو شد بغارت دل یاران　　ولی توفتنه دوران عجب که رهزن دینی
بغمزهٔ و نگاهی دلم ربودی و بردی　　کنون پی تن وجانم توجنگجو بکمینی
مرا به آتش سوزان نشاندهٔ ولیکن　　گهی بکوری اعدا بپرسشم ننشینی

من ودل من ومستوره هرسه بنده کویت
خدا نکرده که برما کسی دگر بگزینی

تا زسبو تو ای صنم باده بجام میکنی　　کار من خراب را باز تمام میکنی
یا به غلامیم بخر یا ز ترحمم بکش　　بندهخری ویا کشی زین دو کدام میکنی
سر زمهی همی کشم گر تو کمینه خوانیم　　تن بشهی نمیدهم گر تو غلام میکنی
زخم زنی وخون خوری گوئی کین وفاستی　　دل شکنی و دین بری مهرش نام میکنی

زین همه جور گستری گویمت آخرای پری　　　صبح امیدم از جفا غیرت شام میکنی

زان سر زلف مشکبو ازپی صید عاشقان　　　حلقه بحلقه مو بمو طره و دام میکنی

مستوره چون نمیبری راه بکوی یار خود

دم بصفا دگر مزن دعوی خام میکنی

ملکی مهی ندانم ز بتان چه نام داری　　　که بدین نمط نگارا تو قبول عام داری

توشه پری رخانیو امیر نیکوانی　　　که هزار بنده افزونت بسدر غلام داری

نه که هر بتی بخوبی صفتی است خاصهٔ او　　　تو صفات دلربائی بخدا تمام داری

بغلامیت ستاده جموراى وخسرو و کی　　　مه من سرت بگردم که چه احتشام داری

زقدوم فیض بخشت همه جا بهشت روید　　　تو بدین صفا بهر سو صنما مقام داری

چه ملاحت است جانا که ترا بچهره باشد　　　چه حلاوت است ایمه که تو در کلام داری

نه همین دل حزین است مسلسل از کمندت

که هزار همچو مستوره بقید دام داری

تو ناوك افکنیو از و تا بسی دوری　　　بنا به شست تو نازم بخود چه مغروری

مرا زخیل بتان بیشتر تو مطبوعی　　　مرا بهر دو جهان در نظر تو منظوری

من از دعاو زدشنام تو نه پرهیزم　　　بگو هرانچه بخواهد دلت که معذوری

نه از وفاست که بر کشتگان کنی گذری　　　متابع دگران میروی و مجبوری

ستم همی کنی و خوشدلی زهی شنعت　　　که از جفای خود ایسنگدل تو مسروری

زرنجش ضعفا توبه گفتی و چه عجب　　　که باز بر سر جور و جفای مزبوری

نه جا گرفته تو ای ماه درمیان دلی

چه غم بدیدهٔ مستوره گر تو مستوری

مرا نبود سر تقریر شوق ای کلک تحریری ... بافغان می ندارد گوش یارای ناله تأثیری

ز عشق آن صنم رسوای خلقم پندی ای ناصح ... مرا دیوانگی شد برملا ای عقل تدبیری

مسلمانی شد ازدستم زسودا رحمی ای کافر ... شدم شیدای چشم فتنه اش ایزلف زنجیری

شبانی چند در آزارم ای گردون مداراتی ... روی تا کی بکام مدعی ایچرخ تغییری

جفا بامن کند با مدعی راه وفا پوید ... ازاینرو داش از کف داده ام ایشیخ تفسیری

وصالش را به آرام تنم ای دوستان وصفی ... خیالش را به تسکین دلم ای فکر تصویری

بود عمری بکویش ره ندارم ای اجل رحمی ... شود یکدم بپابوسش رسم ایمرگ تأخیری

هوای خدمتش دارم بسی ای بخت امدادی ... خرابم کرده سودای رخش ایعشق تعمیری

بسوی دوستان مستوره شرح غم رقم دارد

ولی پیکی نه از روی کرم ای یادشگیری

ترا هر آنچه بگویم زحسن بهتر از آنی ... مروح دل و دینی مفرح تن و جانی

مه سپهر نشینی شه سریر گزینی ... بدیع روی زمینی بهشت ملك جهانی

ز آدمت نخوانم من از پرت ندانم ... ز خلقتت بگمانم یقین که حور جنانی

بملك حسن امیری که بی شبیه و نظیری ... برخ چو ماه منیری بقد چو سرو روانی

نهال شیرین خوئی غزال غالیه بوئی ... نگار سلسله موئی و یار پسته دهانی **

باشد مرا یقین که تو نوع بشر نهٔ ... حور ارم نشینی و خورشید انوری **

مه بارخ تو دعوی خوبی نمیکند ** ... بر فرق افتاب تو اکلیل و افسری **

مستوره از جفای تو حاشا فغان کند

هر جور میکنی بکن ای مه مخیری

ـ مشکوك ـ

تو گر نقاب زرخ ناگهان بر اندازی　　تزلزلی بزمین و زمان در اندازی
در آئی ار بقیامت تو با چنین قامت　　چه شورشی که بصحرای محشر اندازی
زدلبری و دل آرائیت یقین دانم　　که رخنه بر دل آل پیمبر اندازی

ـ ترجیع بند در توحید ـ

دمزدن زبیدادت نیستم چو یارائی　　رحمتی بجان ما خود نه دل ز حارائی
چند سعی زآزارم ای نگار تأخیری　　جهد چند در قتلم ای صنم مدارائی
رنجه از چه میداری ساعدت بقتل من　　عاشق حزین کشتن نیست رسم زیبائی
زندگی همی بخشد بر رمیم اعضا را　　نکهت دهان تو چون دم مسیحائی
آفتاب از خجلت پرده بر رخ اندازد　　باچنین جمال ایمه گرتو چهره بنمائی
هر که بنده شاهی ماو درگه ماهی　　هر که دلبری دارد خود تو سرور مائی
از دهانت شیرینی وام میکند شکر　　از پی تکلم چون نوش لعل بگشائی
خود کلاه شادیرا بر فلك میسایم　　گر بمحفلم ایمه ساعتی بیاسائی
دین و دل زکف داده‌مست و بیخود افتاده　　میزدیم دی دردیر رأی بی مدارائی
ما بفکر آن و این ناگهان بصد آئین　　می شنیدم‌این‌نکته فاش‌از هر اعضائی

غیر ایزد یکتا قبلهٔ سجودی کو
جز خدای بیهمتا واجب الوجودی کو

دوش سوی میخانه میشتافتم مسرور　　از غم نگارینی دل طپان وتن محرور
محفلی همی دیدم همچو وادی ایمن　　تافتی زهر سویش فاش لمعهای نور
پیر دیر در صدرش جای کرده و گفتی　　باچنین ید و بیضا موسی است این آن طور

بچگان مغ صف صف ایستاده گل بر کف
گوش برنوای دف ازخمارمل مخمور

نرگس همه دلکش چهرهٔ همه مهوش
جملگی زمی سرخوش شادمانه ومحبور

برلب یکی از می جامی و بصورت خوی
و آن یکی باب درنی دیگری بکف طنبور

این بان همی گفتی نوش کن هنیئاً لك
وان باین صلا دادی چشم شور ازمادور

مجلسی پراز نسرین دلبران خوش آئین
همچوخوشهٔ پروین جمع وازخودی مغرور

من زغایت خجلت چست اندرآن ساعت
خویش را همی کردم ز آن شکرلبان مستور

ناگهان در آن محفل دید پیر مستانم
گفت هان کجا آئی ای بذات حق مشکور

شرم نایدت مدهوش ز آن نشسته برقع پوش
حجالکی تاك اینجا با همه سرور و سور

گفتمش سر آمد غم جرعهٔ میم در ده
خوش بود گراز لطفم داری این زمان معذور

جامی از می گلرنگ پیر باهزار آهنگ
ریخت درگلویم شد زخمهای دل ناسور

چون زمی شدم مفتون این ترانه از قانون
خوش سماع میکردم دمبدم بدین دستور

غیر ایزد یکتا قبلهٔ سجودی کو
جز خدای بیهمتا واجب الوجودی کو

ای بگیسو وچهره رشك سنبل و سوسن
وی بعارض وشبوه غیرت گل و گلشن

باچنین رخ ودیده سوی گلستان بخرام
آبروی نرگس ریز رونق سمن بشکن

پیش روی چون ماهت آفتاب از خجلت
درهلد برو برقع گر شوی نقاب افکن

برگشا بخنده لب عاشق ستمکش را
گویا اگر خواهی در بیربسنك ومن

گرصبا از آن زلفم نحعتی بخاك آرد
زندگی زسر گیرم نازنین پس ازمردن

پیش تیرمژگانت جان هدف همی سازم
ازوفا خدنگی چست بر دل بلا کش زن

زان درم چه میرانی از فسانه اغیار
زین فدائی جانان نازنین مبر بد ظن

گر رخ تفرج را سوی گلستان آرم　　دور از گل رویت می نمایدم گلخن

غیر ایزد یکتا قبله سجودی کو

جز خدای بیهمتا واجب الوجودی کو

چون مثال زیبایت ای تو حور رضوانی　　کافرم اگر باشد کس زنوع انسانی

چشم نیم مستت را دیدم و بدل گفتم　　دل بکافری دادم توبه از مسلمانی

دین ودل همی بازم دررهت بخورسندی　　بوسه گرم بخشی زان لب بدخشانی

قیمت لب لعلت خودا گر ندانی چیست　　دولت فریدونی حشمت سلیمانی

گر عزیز مصر حسن نیستی نگارینا　　درچه زنخدانت دل ز چیست زندانی

کی ز وصف تمثالت دم همیتوانم زد　　غیرت بت چینی رشك صورت مانی

میچکد زدل خونم کت چرا رها کردم　　دامن وصال از کف ماه من بنادانی

دل به پیر کنعانم سوخت ایخدا دادند　　آن برادران از دست یوسفش بارزانی

رحمتی بمستوره نازنین تو مر او را　　راحت دل و دینی قوت تن و جانی

دوش سرخوش از باده ماوساقی وساده　　سوی گلستان رفتم با هزار حیرانی

از کف نگارین می یکدو رطل پی در پی　　در کشیدم و رستم از عذاب جسمانی

بلبلی بشاخ گل دیدمی که میکردی　　در نوای داودی زین نمط غزلخوانی

غیر ایزد یکتا قبله سجودی کو

جز خدای بیهمتا واجب الوجودی کو

ترکیب بند در مراثی

باز گو زیر گل آن نرگس شهلا چونست　　وآن خرام قدخوش هیئت رعنا چونست

بیتو ما را زمژه خون دل آید بکنار　　خود بگو آن دل محزون تو بیما چونست

بس کنم نوحه در این منزل ویرانه مدام — زین تفکر که ترا منزل وماوا چونست
خود چه روداد زمانی نوازیم به لطف — یاپرسی گهی آن بیکس شیدا چونست
سوختم درغم هجران تو این میکشدم — که ندانی دلم از سوزش غمها چونست

سخت نالانم و اینواقعه مشکل باشد
نیست یاری که انیس من بیدل باشد

بیوجود تو مرا میل بگلشن نبود — چشم نظارهٔ سرو و گل و سوسن نبود
آه و افسوس بهر شیوه نظر میفکنم — چون تو خوش صورت و مطبوع دگر زن نبود
به حضوری نتوانم پس ازان بنشینم — صبر زین واقعهٔ هایله ممکن نبود
این چه بخت است که یکدم دل پرغصه زار — رسته از حیله این دهر پر از فن نبود
همه آفاق اگر زیر و زبر میسازی — بخدا هیچ سیه روز تر از من نبود

دست دوران بخراشد زبورش دلم
مر سرشتند زغم روز ازل آب و گلم

سوخت این نار الم خاطر ناشاد مرا — داد این باد ستم بکسره بر باد مرا
اینچنین واقعه در عمر ندیدم هرگز — هیچکه سانحه اینگونه نفتاد مرا
دوستان گردش افلاک همیدون بنگرید — که ز نو ساغری از بادهٔ غم داد مرا
کوکب طالع من رو بمحاقست مدام — کاشکی مادر ایام نمیزاد مرا
داغ ناکامست ای مادر غمدیده زار — که از بیخ وزبن ریشهٔ نیاد مرا

حاش لله غمت از خاطر محزون برود
تاکه جان از تن مستورهٔ دلخون برود

زخمی از رفتن مادر بتن و جان دارم — خون دل ریختن از دیدهٔ گریان دارم

از ستمهای فلک آه من آتش باراست　　زان تف آه کنون رخنه در ایمان دارم
بس فزوده است غمم برالم این سفله سپهر　　خاطر غمزده بی سر و سامان دارم
چکنم چاره چه سازم که من از دست قضا　　روز کاریست چنین روز پریشان دارم
دارم امید که با فاطمه محشور شود　　آنکه این غم زغمش بردل بریان دارم
آری این چرخ فسون گر نه بکس کام دهد
همگی را می ناکامی از این جام دهد

— ایضاً در مرثیه —

باز بامن آسمان طرح عداوت درفکند　　در بساط عشرتم را گونهٔ دیگر فکند
گوهر یکدانه ام را ناگهان از کف ربود　　نو نهال شادیم را آسمان در بر فکند
در فراق بو المحمد آن اخ رستم وشم　　اخترم سنگ مصیبت باز درساغر فکند
چرخ درجان احبا لرزه افکنده چنان　　رعشه درجان حسن از ماتم حیدر فکند
درعزای آن جوان ماهر و بهرام و تیر　　آن یکی خنجر ز کف وین خامه و دفتر فکند
کاکلش درخاك پنهان تا که شد چرخم بیاد　　سنبل پر پیچ و تاب قاسم و اکبر فکند
تیره آه نو جوانانی که اقران ویند　　رخنه در ساد این نه گنبد اخضر فکند
از خشوده عارض و بریده سنبل دست غم　　توده توده مشك ناب و لاله احمر فکند
وین نه تنها خاکیان نالان ببین درماتمش　　آسمان هر شام که ازرق تاج خور فکند
بس عجب گر طبع گوهر زای من آرد گهر　　زین سپس چرخم چو اندر چاه آن گوهر فکند
هیچ دانی آسمان بمن ستم چو نکردهٔ
دل بهرك شیر دلزادی برم خون کردهٔ

چرخ افسون گر زبیداد توافغان و فسوس　　از تظلمایت آوخ ای سپهر آبنوس

از جفای تست‌ای گردون پر فن کم‌بود
اشك‌رشك ارغوان رخسار شبه‌سندروس

در فراق بوالمحمد آه چرخ دون کند
مملو اززهر جفایم دمبدم جام و کؤس

بر دلم داغ برادر آسمان از کین نهاد
نخل آمالم فکند از پا بهنگام جلوس.

کان برادر در دغا بودی عدیل پیلتن
کان‌برادر درهجا بودی نظیر اشکبوس

نوجوانی کز یکی وهله ببردی زنك روم
پهلوانی کزیکی حمله‌شکستی پشت روس

هان زخوف‌ناحجش‌درلرزه هردم‌جان زو
هان‌ز بیم‌را محش‌در رعشه‌هردم‌قلب‌طوس

سبحه‌و زنار بنکر این زمان بگسسته اند
در حرم‌زاهد زغم دردیر زین‌ماتم‌مجوس

بوالمحمد آن نهال نورس را دم دریغ
ایدریغ از باغ عیش آن سروآزادم‌دریغ

شادمان همقامتان او بعشرت در چمن
در گلستان‌شباب آن تازه شمشادم دریغ

واژگون گردد فلك از جور اونامد پسر
چون عروس شادیش آن‌نیك‌دامادم‌دریغ

تا گزیدی جا بصدرزین‌چورستم بهر کین
آمدی از مردی رستم همی یادم دریغ

در فراق شهسوار شه جوان پر دلم
دست غم از بیخ وبن بر کند نیادم‌دریغ

کی چو وی زیبامثالی خامه قدرت کشید
در غمش‌ندهد چنان اینچرخ بربادم‌دریغ

زین سپس در ماتم آن نوجوان باشد مدام
تعبیه اندر گلو افغان‌و فریادم دریغ

با چنین‌ناوك که از قوس قضا بر دل رسید
کی گذارد آسمان با خاطر شادم دریغ

از عدم بر صحن هستی تا قدم بنهاده‌ام
جز الم نبود نصیبی زین غم‌آبادم دریغ

حاوی‌و رونق‌دگرماتم سرائشان‌سزاست
چون‌ز غم مستوره من از پای‌افتادم‌دریغ

دادو بدادو دریغ ایچرخ از آغاز عمر
تاکون درهر فنم‌از جور مغبون کردهٔ

ایصبا بر روضهٔ مینو اگر بنهی تو کام	میرسان آن نوجوان را از من مسکین سلام
کی تو ما را باعث آرام جان ناتوان	کی تو ما را مایه تسکین عمر ناتمام
سخت جانی بین نمردم در غمت خاکم بسر	از وفا چون دم زنم صدقم کجا مهرم کدام
با دل پر حسرت ایشمع شبستان وفا	درعدم آباد آوخ چون گزیدستی مقام ۞
نوخطانرا اب زشهد آرزو شیرین و تو	حنظل ناکامیت از گردش گردون بجام
خواهری را کی چومن داغ برادر بر دمت	کم بعالم زین ستم یا رب دگر کم باد نام
کاش نخلی بودی اندر باغ آمالت بپای	تا جراحتهای سختم یافتی نزو التیام ۞
جان بقربانت مرا مردن به است از زندگی	زانکه بی تو عشرت دنیا بود بر ما حرام
کی روا باشد به بی هنگام یا رب زیر خاك	چهرهٔ را کز ملاحت یوسفش بودی غلام
حاوی و رونق کجا ایدر نواخانی کنند	چون ز غم مستوره را ابکم بود کلك کلام

ای فلك عیسی بگردون همنشین ماتم است

زین تعدی بر من نالان محزون کردهٔ

یارب آن معصوم را باحور و غلمان کن قرین	یارب آن ناکام را درقصر مینو کن مکین
یارب آن گل وش که پر حسرت ز دنیا شد برون	در جنانش باعلی اکبر تو میکن همنشین
یارب آن نو باوه را با تشنگان کربلا	کام تر کن از زلال کوثر و ماء معین
بوالمحمد چون ز دنیا بس بناهنگام شد	نه شگفتی گر ز اشکم ترشود روی زمین
آه از آن پردل که در بیدا بدی بیر دمان	آوخ از آن یل که در هیجا بدی شیر عرین
می نخواهم زندگی یارب پس از آن نوجوان	زان سبب کم بود آن گل شادی دنیا و دین
پی کوب این دیده از سم سمند مرك باد	چون هیونش دیده ام بیصاحب اندر زیر زین
از گشوده موی و دربخشوده روی ای آسمان	در عزای آن جوان از سوك آن در ثمین

مشک می بین بسته بسته بسته دارم در کنار — لاله سکر دسته دسته رسته دارم برجبین
تو نپنداری فلک از دل غمش بیرون رود — تا ابد باشد مرا درسینه چون نقش نگین

شکوه از خلق وز خلاق دو عالم نبودم
اینهمه ظلم و ستم با من تو گردون کردهٔ

– قطعه –

زلف ارسال شد که آن خسرو — از ره مهر پرستاره کند
تا که مستوره گردن افرازد — حاسد از رشک جامه پاره کند

– ماده تاریخ –

فرید دوران ملا حسن که در آفاق — بفضل و علم و هنر هست بیمثال و وحید
جهان علم و ادب کان فهم دانش کش — هزار بنده بود برتر از ظهیر و عمید
هنروری چو بکف خامه آورد باشد — کمینه چاکر کلک و بنان او ناهید
خدای دادش از لطف خویش فرزندی — که آنچنان پسری مادر زمانه ندید
زدرج علم چو تابان شد آن یگانه گهر — ببرج علم چو طالع نمود آن خورشید
پدر نسود بگردون سری زشوق همی — بفال سعد مر اورا نهاد نام سعید
من ستمزده مستورهٔ فکار کنون — که گرده لخت دلم را غم زمانه قدید
رسید صبحدمی آگهی بگوش مرا — که اختری زسپهر کمال بدرخشید
بحکم آنکه ویم اوستاد و من شاگرد — چو از برید صبایم بگوش مژده رسید
شدم بفکر و بزانوی غم نهادم سر — که مستطیع نیم به تهنیت به نوید
ز بهر تهنیتش هدیهٔ چسان آرمد — ز بهر مژدهٔ او تحفهٔ چنانکه سزید
کنون به تهنیت و مژده اش همینا بد — ز بحر فکر درو گوهری بنظم کشید

پی شماره سال تولد و مولود وی   اعانه یافتم از عون کردگار مجید

چو بر گرفتم از ادراک سر رقم کردم

بتازه نو گلی از گلشن هنر بدمید

۱۳۴۹

ـ ایضاً ماده تاریخ ـ

مخزن آداب و دانش معدن بذل و سخا   منبع جود و مروت مطلع فیض عظیم

قدوهٔ ارباب فطنت زبده اهل کرم   مفخر اصحاب ثروت میرزا عبد الکریم

آنکه بودی منشأ افضال از رأی رزین   وانکه بودی مصدر اکرام از طبع سلیم

چون گرفتی جای بر صدر صدارت آسمان   فاش گفتی مام دهر آمد ز شبه او عقیم

با نظام ملک و دین داریش در گوش آمدی   داستان آصفی چون طبل در زیر گلیم

پیش رأی صایبش فکر فلاطونی علیل   نزد فکر ثاقبش طبع ارسطوئی سقیم

با سر افکن تیغ و در افشان کفش در بزم و رزم   بود دستانی جیحون و ابر نیسانی لئیم

همچو ذات احمدی بودی همالش او محال   چون شریک ایزدی بودی عدیل او عدیم

آه و افسوس از جفای آسمان کین شعار   داد و بیداد از بلای روزگار بد صمیم

شد برون زین دلکشای خاکی و آنکه نهاد   داغ حسرت بر دل احباب و یاران قدیم

معشر افلاکی و ارباب خاکی زین ستم   آن یکی بغم شریک و باالم این یک سهیم

رفت و رفت آرامش و تاب از صغار و از کبار   رفت و رفت آسایش و خواب از اسیر و از یتیم

بسکه زین غم آه مردم بر فلک شد چون شهاب   تا ابد شد عروج آمد ابر دون جحیم

باد یارب تا مقام احمدی بزم جنان   روح پاکش جاودانی باد در جنت مقیم

الغرض دلگیر چون شد زین سپنجی جایگاه   شد روان مرغ روانش سوی جنات نعیم

بهر تاریخ ازادب مستوره سر برداشت و گفت

یافت مینو زیب و زین از مقدم عبد الکریم

۱۲۵۸

فخر ابنای زمان مظهر افضال و هنر   قرة العین وکالت یل امثال عدیم

نو نهال چمن احمدی ابراهیم آن   کزعدیلش بجهان مادر دهر است عقیم

ظاهر از صفحهٔ رخسارهٔ او خلق حسن   روشن از سینه بی کینه او طبع سلیم

بخلیل ارچه سمی لیك زلعل جان بخش   عیسی آساز دمش زنده شدی عظم رمیم

درگه رزم و دغا قاتل جان اعدا   بدم بذل و سخا مظهر کان زر و سیم

آه ناگاه از این عالم پر فتنه و کید   آه ناگاه از این دهر فسونساز لئیم

شد بتقدیر ازل بادل پر حسرت و سوز   طایر روح روانش سوی جنات نعیم

کاك مستوره بتاریخ وفاتش بنوشت

جای بگزیده بجنت ز سرور ابراهیم

۱۲۴۹

در بحر وکالت مفخر امثال باباخان   که اورا در جوانمردی نبودی درجهان همتا

نهال گلشن مجد و کرم کان مروت آن   که چشم روزگار ازدیدن شبهش بود اعمی

گه جود و سخا ازجان روان حاتمش چاکر   دم رزم دغا روح نیال و رستمس مولی

بعالم ازگه ایجاد آدم آه تا اکنون   نیاورده چنین فرزند زادی مادر دنیا

بعهد نوجوانی آن نهنگ قلزم مردی   بگاه کامرانی آن پلنگ عرصهٔ هیجا

قضا ناکام داد از بادهٔ شیادیش ساغر   قدر ناگاه داد از ساغر ناکامیش صهبا

دلی نبود نسوزد زین ستم چون موم در آتش — تنی نبود ننالد زین الم چون رعد در بیدا

از این غم زبید ایدر تا دم یوم النشور آید — بود همدوش ماتم در بچرخ چارمین عیسی

غرض چون مرغ روحش تنگدل آمد در اینعالم — خرامان بال افشان شد سوی جنت خلیل آسا

کشیده از ادب مستوره پای و گفت تاریخش

بود مأوای ابراهیم قصر جنت المأوی

۱۲۵۱

جهان حسن و لطافت ملك نسا خانم — که همچو او بصفا مادر زمانه نزاد

خجل ز رشك رخ او جمال سوسن و گل — بگل ز شرم قد او صنوبر و شمشاد

قتیل عشوه شیرین نرگسش خسرو — اسیر حلقه زنار سنبلش فرهاد

نهال سرو قدش رشك قامت لیلی — فروغ شمع رخش غیرت رخ گلشاد

خلیق خلق و نکو طینت و حمیده خصال — ستوده خصلت و پاکیزه خوی و پاك نژاد

ندیده دیدهٔ گردون چو آن عفیفه کریم — ندیده چشم زمانه چو آن ضعیفه جواد

بتول عصمت و حوا عفاف و آسیه خوی — زبیده سیرت و مریم دم و خدیجه نهاد

فغان و آه ز طور سپهر بد آئین — دریغ و درد ز جور زمان بد بنیاد

نهال قامت آن سرو بوستان وفا — به تیشه اجل آخر ز پای در افتاد

ز جان پیر و جوان زین مصیبت عظمی — بـه آسمان برین رفت ناله و فریاد

من این بلاکش چرخ غیور مستوره — که نیستم دمی از قید بند غم آزاد

کنون ز فرقت مادر بدل همی دارم — که تا ابد ز سرور و شعف نیارم یاد

فلك چکاند بکامم ببیدی از ماتم — سپهر ریخت بجامم مدامی از بیداد

غرض بقاعدهٔ کل من علیها فان سروش غیب بگوشش ندای مرگ چو داد

بنا که از سر افغان نوشتمش تاریخ

ملک نسا بجنان از خدیجه بادا شاد

۱۲۵۰

در زمان حشمت دارای دهر داور جم جاه کسری احتشام

خسرو غازی محمد شاه آنك قیصرش باشد بدر کمتر غلام

والی خسرو نژاد نیك پی که همالش را نزادا این کهنه مام

فخر دین میرزا فرج الله کش چرخ خواند آصف ثانی بنام

آن مهین صدر گزیده کایزدش داده جا برصدر دولت شادکام

در سنندج ساخت عالی مسجدی کاندران فوج ملایك صبح و شام

جملگی سرمست تسبیح و قعود جملگی سرگرم تهلیل وقیام

نهر آب صاف قصر دلکشش دم زند از کوثر دار السلام

آرد از وصفش بیانی جبرئیل مسجد اسس علی التقوی پیام

تا که یارب هست حك چرخ پیر زیر ران شهسوار مهر رام

بانی این مسجد مسعود باد در رکابش رخش عزت مستدام

ز اهتمام آصف آفاق چون گشت این مسجد بفیروزی تمام

کلك مستوره بتاریخش نوشت

کعبهٔ ثانی بنا شد زان مقام

۱۲۵۴

در موسم کین تا که عنان تا که رکابش از دست سبك آمدو از پای گران شد

در پیش ندیدند بجز رأی هزیمت ⁂ لشکر کش کین گر بمثل قیصر و خان شد
از روشنی رأی مهین صدر جهان را ⁂ تا بود نگهبان ز حدوث حدثان شد
دستور زمین گرچه ظهیر دول آمد ⁂ او نیز ز فیض هممش فخر جهان شد
از نوك سنان خامه بتن دوحتش آری ⁂ اندر سخن چرخ اگر خصم نهان شد
ناورد یکی همسر او دور مه و مهر ⁂ تا دورهٔ نه طاس فلك درد وران شد
افسوس در آن وقت که از فیض دم باد ⁂ گل سوی چمن آمد و شمشاد جوان شد
سرو قد آن دوحهٔ گلزار مروت ⁂ از بادفنا خم شد و از مرگ نوان شد
زین واقعه تا حشر ز دل صبر و سکون رفت ⁂ زین سانحه تا حشر ز تن تاب و توان شد
زین غم بفلك رفت زبس از زن و از مرد ⁂ تا روز پسین سد عروج شیطان شد
پس موی معنبر که بریدند خواتین ⁂ سر تا سر آفاق پر از عنبر و بان شد
از رنگ پریده که زغم پیر و جوان راست ⁂ گوئی که در ایام وقوع یرقان شد
مه چهره خراشیده و ناهید در این غم ⁂ بر جای نوا تا به ابد مرثیه خوان شد
از آه مهین حجله کیان تتق حسن ⁂ یك پرده ز نه چرخ سراپای دخان شد
شد روح ز تن اهل زمین را و زمان را ⁂ تا مرغ روانش سوی فردوس روان شد
القصه چو آن مرغ گلستان فتوت ⁂ زی خلد از این کاخ ز جان بال فشان شد

مستوره نوشت از سر برهان پی تاریخ
زین صحن روان یوسف در بزم جنان شد

آقا اسد الله بهمین زادهٔ خسرو ⁂ کز چهرهٔ تابان بزمین رشك زمان شد
آن سرو چمان چمن حسن کش از شرم ⁂ در صحن چمن پای بگل سرو چمان شد
در موسم آن کز دم روح القدس باد ⁂ اموات زمین را بتن مرده روان شد

بر گلبن آن نوگل گلزار جوانی — باد اجل افسوس زهر سوی وزان شد
چون دکه قصاب بود دیده در اینغم — بس خون دل افسرده بنوك مژگان شد
سر تا سر آفاق ز گیسوی بریده — چون طبله عطار پراز عنبروبان شد
پر هوده شد این خیمه ز نگاری افلاك — از آه شرر بار جهانی که جهان شد
ناهید که میر طرب محفل چرخ است — زین واقعه با مویه کنان موی کنان شد
القصه چو آن مرغ گلستان جوانی — سوی چمن خلد ز جان بال فشان شد

مستوره نوشت از پی تاریخ وفاتش
ایدر اسد الله بفردوس روان شد

محمود آقا کان یل میدان جلادت — شبهش رصف پهلوان نامده پیدا
آن شیر دل معرکه کین گه رزمش — شد قصه رستم بجهان تازه هویدا
وان پیل تن روز دغا گزدم تیغش — درچرخ سم گشت نگون زهره زهرا
آلوده بخون مغفر خورشید ز رمحش — بهرام صفت کرد چوروز صف هیجا
در رزم جوان پر دل میدان شجاعت — بگرفت بکف دشنهٔ کین تهمتن آسا
آغشته بخون در ته نعاش تن دشمن — چون گوی نگون در سم رخشش سر اعدا
تا چرخ کهن سال بهر قرن که گردید — ناورد چنین راد پسر مادر دنیا
مفقود شد از وی بجهان شهرت حاتم — معدوم شد از وی بزمان قصه یحیی
افسوس در آن دم که ز تأثیر فرودین — در سبزه همیرست ز نو لالهٔ حمرا
ناگاه نا کام ز گلزار جوانی — از باد فنا ریخت مر آن نوگل زیبا
زین واقعه هایله تا دامن محشر — شد از دل احباب ز غم تاب و توانا
از آه شرر بار زن و مرد بیفتاد — آتش همه در خرمن نه گنبد خضرا

در ماتم وی لرزه بافلاک در آمد | از حجله گیان گشت چنان زلزله بر پا
وادی مجنون همه جا دجله خون شد | بس چهره که بکشود از این واقعه لیلا
یا رب چو بناکام شد از عالم فانی | یا رب چو بناشاد روان شد سوی عقبی
پیوسته بود مسکن وی عرصه جنت | جاوید بود منزل وی سایه طوبی
آن گلبن گلزار جوانی و فتوت | القصه فردوس برین کرد چو مأوای

مستوره رقم زد پی تاریخ وفاتش
محمود شد و کرده وطن جنت اعلا

— قصیده —

تا چرخ صهبای صفا از خم مینا ریخته | دست قضا درد جفا در ساغر ما ریخته
زین سفره از امر قدر شد قسمتم لخت جگر | اینك بدامانم بصر لؤلؤی لالا ریخته
باز آی در بزمم درون کز جور چرخ ذوفنون | مینای عشرت سر نگون جام تمنا ریخته
بامن سپهر حیله گر زانسان ستیزد الحذر | گوئی که اندر طشت زر مر خون یحیی ریخته
دامان مریم را و یا از لوث طعن آلوده ام | یا بر چلیپا بیکنه خون مسیحا ریخته
بر روی یعقوب از جفا باب الحزن بکشاده ام | یا ساغر آمال آن بر شکیبا ریخته
یا یوسف صدیق راهذا غلامی خوانده ام | زان درهم معدوده درجیب یهودا ریخته
خود ناقه صالح و یا از کینه من پی کرده ام | یا چون یحیی راز کین از کید زنها ریخته
در تیشه از غفلت و یا سر ز امر حق بر تافتم | زان جرم افزون شیشهٔ آمال موسی ریخته
یا همچو قوم عیسوی کفران نعمت کرده ام | کان مائده قطع آمده بر خوان یغما ریخته
یا خود مشیمه از ستم بر دوش شه انداختم | دندان احمد را و یا از جهل عمدا ریخته
بوجهل جاهل را مگر روزی اطاعت کرده ام | یا خار عصیان الحذر در راه طه ریخته

یا کام پور هنده را ازقتل حیدر داده‌ام — اوراق دین را زان عمل شیرازه یکجا ریخته
یا بضعه ختم الرسل ظلم عیان را بانیم — یا زهر کین درجرعهٔ فرزند زهرا ریخته
بر اهل بیت مصطفی تیسغ تظلم آخته‌م — سرهای ایشان را مگر چون گوی بیضا ریخته
یا سید سجاد را غل بر گلو بنهاده‌ام — یا بانوان را بی‌ادب در کوه وصحرا ریخته
یا آل هاشم را ز کین دراضطراب آورده‌ام — در کام اعـدای نبی شهد مصفا ریخته
مامون نادان راویا من خود محرك آمدم — در طعمهٔ سلطان دین زهر تعدی ریخته
در دیر برفتوای مغ یاجام می بگرفته‌ام — از شیخ و مسجد بیحذر صهبای تقوی ریخته
بیبال از زاهد و یا تقلید رهبان کرده‌ام — زنار بسته بر میـان تسبیح حصا ریخته
زینگونه چرخ پرحیل آلوده پایم را بگل — هر لحظه چشمم خون دل صد چشمه بالا ریخته
کرده بجان من ستم خو کرده گوئی دمبدم — عمان چشمم را زغم بنگر گهرها ریخته

* * *

بـود بطـرف چمنی بلبـلی — مست می نکهت زیبـا گلی
عـاشق شوریـدهٔ دل خستهٔ — در گه امیـد برو بستـهٔ [illegible]
در دل وی جذبهٔ از بوی گل — بیخبر از شعشعهٔ روی گل
زانجمن ناز غزلخوان مدام — آتش شوقش بدل و جان مدام
دمبدم از سینه فغان میکشید — آه ز دل شعله زجان میکشید
کرد هوای رخ دلدار خویش — برك گلی داشت بمنقار خویش
با دلی از زمزمه لرزان چو بید — هر دم از این شاخ بشاخی پرید
تافت زبس آه شرر بار از او — غیرت گلخن شده گلزار او
رو سوی گل کرد بافغان و زار — با دلی از آتش غم شعله بار
گفت که ایگل من مسکین فدات — صد چو من شفته محو لقات

ای تو سروسرور خوبان دور — خود بگو آخر ز تو تا چند جور

چند دل آماج خدنك بلا — رحمتی ای گل بمن مبتلا

شد ز کفم دامن صبر و شکیب — چاره کدامست بگو یا حبیب

کافرم ار جز تو بروی دگر — دیده کنم باز بسوی دگر

شیفته گیسوی سنبل نیم — بهر گلی غیر تو بلبل نیم

صبحدمی از ره مهرو وفا — غمزدهٔ را گره از دل گشا

مرهم مهری بسدل ریش نه — بادهٔ از رائحه خویش ده

والی اقلیم صفا گل بناز — لب به تبسم بر او کرد باز

عشوه کنان از سر نازوعتاب — دادچنین کشتهٔ خود را جواب

گفت که ای عاشق شوریده سر — غمزدهٔ بیدل خونین جگر

بلبل آشفته شیرین سخن — طوطی خوش نغمهٔ شکر شکن

گشت یقینم که تو عاشق نهٔ — در صفت عشق تو صادق نهٔ

یا که نهٔ بلبل بستان عشق — درس نخوانده بدبستان عشق

رائحهٔ عشق بنوئیدهٔ — بادیهٔ عشق نپوئیدهٔ

خامی و افغان تو از خامی است — شورش تو مایه بد نامی است

ورنه هران مرد که عاشق بود — یار وفا دار موافق بود

عشق نگاری بدلش بیخته است — مهر گلی با گلش آمیخته است

از ستم دلبرش اندیشه نیست — کش غم تیر و تبر و تیشه نیست

ای که تو گوئی بر خت عاشقم — عاشقی و عشق ترا لایقم

خام نیم پختهٔ مهر توام — شیفتهٔ شیوه و چهر توام

بس بدلت همهمهٔ زار چیست　　شکوه‌ات از ناوك یك خار چیست

رسم قدیم است زمعشوقه ناز　　وز طرف عاشق بیدل نیاز

تا بجهان عاشق غمدیده است　　جور زمعشوقه پسندیده است

خام در این مرحله مگذار پا　　پخته نهٔ لاف مزن در وفا

بلبل مسکین چو ز گل این شنید　　بست لب از ناله و آهی کشید

روی وفا بر قدم گل نهاد　　تا ز سر صدق و صفا جان بداد

هست در این دهر همین کار عشق　　وای بر احوال گرفتار عشق

خامه مستوره شیرین زبان

داد سخن داد در این داستان

عاشقی یکروز با معشوق خویش　　گفت کی هر لحظه مهرم با تو بیش

ایدل و ایمان و دین قربان تو　　جان فدای نرگس فتان تو

بر همه شیرین زبانان شاه تو　　صد چو خسرو چاکر درگاه تو

هر دو عالم سر بسر مفتون تو　　ای تو لیلی صد چو من مجنون تو

باز گو بهر خدا این قصه ام　　مر شود آزاد دل از غصه ام

چیست کین در عشق تو من خسته‌ام　　دل بزنجیر وفایت بسته‌ام

روز تا شب محو دیدار توام　　بلبل گلزار رخسار توام

تا سحر شب ها ز روی راستی　　نام تو ورد زبان ماستی

از نگاه نرگست آشفته ام　　خانه دل بهر مهرت رفته ام

بر جمال مهر سمایت عاشقم　　در طریق عشقت ایمه صادقم

لیك تو با عاشق دلداده ات　　با من این صید بدام افتاده ات

ای پری آئین دلداریت نه ❀ شیوهٔ مهر و سر یاریت نه ❀
نیست لایق بهر تو ای سر فراز شادمان باشی تو و من در گداز
مشکلی سخت است این نکتم بدل ای تو پیر عشق مرسازیش حل
آن مهین معشوق شیرین خوی او آن صنوبر قد لیلی موی او
در جواب عاشق مسکین بناز لعل نوش شکر افشان کرد باز
گفت دانم داری ای یار جواد یهدی القلب الی القلب مراد
آری اینهم سری از سر اللهست زانکه دلها را سوی دلها رهست
لیك من از ما سوی آزاده ام ❀ دل بمهر ذات حق بنهاده ام
ور بقلبم مهر از معشوق نه غیر خالق دیگرم معشوق نه
عاشقا در نزد ارباب هوس قبله جانها مرآن ذات است وبس
عاشق از معشوق خوداین شهدنوش درحقیقت چون زمانی کردهٔ گوش
نعرهٔ زد از خودی وارسته شد دل بتار مهر یارش بسته شد ❀
جامه جان چاك زد درهای وهوی خانه دل شست بهر مهر اوی
گرتوهم مستوره زین سن صادقی ور همی پوئی طریق عاشقی

جز حقیقت دم مزن از مهر کس
عشق پاك از آن دوتن آموز وبس

در کتاب آمد مرا اندر نظر ❀ نیك مردی داشت یك زیبا گهر
تا به آن عهد از زمان ماسلف آنچنان دری نیاورده صدف
مرد شب تاروز درخوف و خطر کایدم آخر چه زین لؤلؤ بسر
گفت آن به روی در راه آورم این گهر را هدیه بهر شه برم

تا مگر از پادشه بی ولوله ❀ شادمان یابیم انعـام وصلـه ❀
در بخاطر وسوسه کوتاه کرد توشهٔ بر داشت عزم راه کرد
یکدو فرسخ راه‌شد کم یا فزون تا که از تقـدیر چرخ ذوفنون
شد در آن راهش سه‌تن دیگر رفیق رو بوی کردند گفتند ای شفیق
مرترا مقصود از این راه چیست وین بیابان پوئیت از بهر کیست
مرد گفتا سوی شهرم آرزوست در تمـام عمر سیاحیم خـوست
آن سه تن گفتند ای‌مرد گزین ماسه و تو نیز یکتن چارمین
بهتر آن باشد که گردی یار ما تا نکوشد کس پی آزار ما
گوهری باآن سه کس آلوده شد خاطـر از تنهائیش آسوده شد
چنـد شب با دوستان میبرد سر روز ره میراند بی‌خوف و خطر
شب چو در منزل گرفتندی قرار گوهری تنها نهانی زان سه یار
می نخسبیدی زسودا تاسحر ❀ هر زمان میکرد نظـاره گهر
زان سه‌تن یك‌شب یکی‌بیدار بود دید گوهر راو پنهـانش ربود
مرد دیگر شب گهررا چون ندید از دل پر وسوسه آهی بر کشید
زانچه آمد برسرش مانده‌شگفت جزسکوت آن بینوا چیزی نگفت
با خود اندیشید آن مظلوم زار گر من این قصه نمـایم آشکار
این سه‌تن کایشان گهر پنهان برند بیم آن باشـد زتن هم جان برند
به همین باشد برایشان بکروم تا به پیش شـاه یکدم نغنوم ❀
داوری را خـدمت سلطان برم باز گویم از خودو از گوهرم
تاسحر آنشب زمحنتها نخفت ❀ روز شد بانگرو انده گشت جفت

ساعتی با همرهان پیمود راه | تا که روی آورد بر دربار شاه
رفت و با خاصان درگه راز گفت | از گهر واز قصه خود باز گفت
زان سخن آگاه چون شد پادشاه | آن سه‌تن را خواند اندر بارگاه
بس عتاب و بس سیاست کردشان | پس بسختی زیر تیغ آوردشان
از گهر آن شاه با فر و هنر ※ | خود ندیدی مطلقا پی یا اثر ※
می نیاسوده هنوز از گرد راه | سوی زندانشان اشارت کرد شاه
چار تن را شه بزندان بان سپرد | جانب زندانشان از قهر برد
باز گویمتان اگر نارد صداع | این چنین کردم زماضی استماع
بود آن شه را بپرده دختری | کوکب تابان و نیکو اختری
گرد انده بر عذار شاه دید | هالهٔ غم را بگرد ماه دید
گفت شاها اخترت پاینده باد | صدچوشاه زنك و چینت بنده باد
چیست کت یکلحظه خاطر شاد نه | دل ز غم یکساعت آزاد نه
شکر لله بر جهان تو سروری | از همه شاهان عالم برتری ※
لیك زین غم شاهرا باشد بدل ※ | آمدم پای تفکر ها بگل
از شهنشه باشدم این آرزو ※ | از ملال خویشتن ما را بگو
شاه از قصه گهرور آن سه تن | سر بسر گفتا بان شیرین سخن
دختر زیبا سرش بر پا نهاد ※ | خود بلب خاك ادبرا بوسه داد
گفت شاها من فدای جان تو | باشد آسان هست اگر فرمان تو
باز گو آن چار تن تا پیش من | آورند ای شه فدایت جان و تن
چند روزی پیش من چاکر شوند | رسته از خوف سر و گوهرشوند

تا بافسون ها گهر پیدا کنم　　عالمی‌را زان فسون شیدا کنم

شاه فرمان داد تا آن مرد ها　　شخص زندان بان نماید شان رها

شاهزاده خواند هر دم پیششان　　کرد خرم خاطر درویششان

تا که دلشان در صداقت نرم شد　　خاطر ایشان بخدمت گرم شد

روزی آن زیبا نهال آن سرو راد　　سوی بزم خویشتن شان بار داد

در رواق خسروی جا کرد شان　　اندك اندك دل بدست آورد شان

گفت نقلی باشدم در دل نهان　　مر شما را باز گویم ای مهان

از شما هریك قرین عقل خویش　　خوش جوابی باز گوئیدم به پیش

دوستان از ماجرای داستان ❁　　این نمط خواندم ز قول باستان

آن فروزان اختر برج جلال ❁　　آن درخشان گوهر درج کمال

حقه لعل دهان را سر گشاد ❁　　گفت یارانرا مر آن فرخنده زاد

خوانده بودم درزمان پیش از این　　پادشاهی بود بس با داد و دین

در حریمش دختری فرخنده بود　　ماه گردونش بخدمت بنده بود

آن نکو دختر بـه ایام شباب　　بهر سیر باغ می کردی شتاب

روزی آن لیلی وش حوری سرشت　　بود فصل نیکو اردی بهشت

رفت ودرصحن گلستان جای کرد　　باغ شه را آن صنم ماوای کرد

موسم گل بود گل نورس هنوز　　بلبل آشفته در گلشن بسوز ❁

بود پیر باغبان را یك پسر ❁　　طفل شیرینی چو مهر باختر ❁

دستهٔ گل کرد و آوردش به پیش　　خواند دختر طفل را نزدیك خویش

گفت برگو تا تمنای تو چیست　　صله این ورد زیبای تو چیست

آن پسر از راه غفلت ناگهان — گفت ای تو شاه خوبان جهان

دردلم این یك سخن باشد مراد — گویمت آزرده گردی یا که شاد

چون شوی ای ماهوش آندم عروس — ناز ده تا شوی برروی تو بوس

گر ترا میل است بیچون و چرا — فاتح گنجینه ات سازی مرا

غیر ازاین صله نخواهم چیز تو — من فدای زلف عنبر بیز تو

عهد بست آن نیك دختر با پسر — کامش او گیرد ز شوهر بیشتر

مدتی بگذشت از این گفتگوی — شاه آئین بست او را بهر شوی

شاه او را با پسر عم کرد جفت — کین گهر را ابن‌عم بایست سفت

چون بحجلش ابن‌عم آمد درون — گفت عمرت باد ای‌سرور فزون

تو بمان اینجا که ای مه جا کرت — خوش بیاسا تا که من آیم برت

قصه آن طفل و شرح عهد خویش — سربسر آن باوفا خواندش بپیش

پس بان آئین و آن اسباب و گنج — رو بباغ آورد با تشویش و رنج

صد قدم ره چون بشد یا بیش و کم — در شوارع ناگهش شیر دژم

نعرهٔ زد سوی او بشتافت سخت — کانچنان هوشش زجان و دل برفت

ــ رباعیات ــ

شاها ظل خدات بر سر بادا — بر فرق عدو تیغ تو ناصر بادا

چون تخت همایونت بفیروزی بخت — پیوسته بپر فتنهٔ دلبر بادا ❊

تا دلبر من گرفت جا در مکتب — جان ازغم این وسوسه آمد برلب

تا شاد شود دل من از طلعت او — بیچاره دلم ز دوریش همسر تب

افسوس که رشتهٔ نظامم بگسست — جانم بخدنگ جور آن کافر خست
دردا که دگر نباشدم چارهٔ کار — جز آنکه بغم زنم کفی بر کف دست

افسوس که گرد قمرت هاله گرفت — خار آمد و اطراف گل و لاله گرفت
آهی که من از سینه کشیدم جانا — در روی تو آتش زد و تبخاله گرفت

رفتی به تنم جز رمقی باقی نیست — باز آ که مرا طاقت مشتاقی نیست
چون یك نظری بحال خود می فکنم — جز وصل توام چارهٔ اطلاقی نیست

شاها خبری بمن ز کویت نرسید — جان دادم وقاصدی ز سویت نرسید
طغرای سعادتی بنام من زار — از مهر ز کلك مشکبویت نرسید

ایام شباب من به پایان آمد — شد روز وصال و شام هجران آمد
افسوس زبیمهری آن جان جهان — بازم دل بیچاره به افغان آمد

از فرقت تو صبر و تحمل تا چند — نالان و غزل سرا چو بلبل تا چند
خون شد دلم از محنت ایام فراق ❀ — این جور و جفا بامنت ای گل تا چند

این ناله که من زسینه سر خواهم کرد — زانست که شاهرا خبر خواهم کرد
دور از تو به آه و ناله شب تابسحر — از خون جگر دو دیده تر خواهم کرد

چشمی که شنیده‌ام که دردی دارد — اشکی ریزان چوماء وردی دارد
از سوزش درد چشم تو مستوره — چشمی گریان و آه سردی دارد

دلدار همه قصد دل و جان نکند — گر دل ببرد غارت ایمان نکند
بر خسته خود هیچکس از بیمهری — این جور بجز آن مه تابان نکند

دلدار روان بمکتب و لوح بکف — مانند مهی روان سوی بیت شرف
من از غم فرقتش قرین افغان ؛ — استاد زوصل اوست در شوق و شعف

دور از گل چهرهٔ تو با گل چکنم — بی نکهت کاکلت بسنبل چکنم
من مستی چشم تو بیایستم نیست — ورنه به خمار باده و مل چکنم

در هجر تو ای نگار سیمین ذقنم — آشفته وخم چو گیسوی پرشکنم
آن لحظه بود هوای عشقت زسرم ؛ — ایسه که رود روح روان از بدنم

رفتی وبرفت جان شیرین ز برم — باز آ که زفرقت توخون شد جگرم
در وادی عشق توچنان گم شده‌ام — بالله که دگر بکوی خود ره‌نبرم

شیرین صفتم ولی ز غم فرهادم — شاپور کجا تا بتو آرد دادم
ای ثانی پرویز خدا را رحمی — تا بر نکنی ز قید هجر آزادم

شیرین دهنا ز قول تلخم خجلم — وز نامه زشت خویشتن منفعلم
از مهر و محبتم نبخشی تو اگر ؛ — بیرون ناید پای خجالت ز گلم

تا کی ز غمت قرین و افغان باشم — تا چند ز دوری تو نالان باشم
یا قسمت عاشقان چنین است که من ؛ — پیوسته ز فرقت تو سوزان باشم

الحمد خدای را که فارغ زاهم — منت ایزد باز انیس شاهم
چون‌سرو دراین‌چمن از آن‌میبالم — خواند خسرو براوج دولت‌ماهم

ای گل بفدای رنگ و بویت گردم — قربان سفر رفتن خویت گردم
ما را ره آمدن بکویت نبود — تا آیم و مست از می رویت گردم

من مست محبت نگار خویشم ❁ سرگشته عشق غمگسار خویشم
زآنروز که زآب و گلم ایزد شربت مستوره دل آزرده یار خویشم ❁

خرم دل من که چون تو یاری دارم در باغ امید گلعذاری دارم
زان روز توبامن سر یاری داری زامیزش دلبران کناری داری

صد شکر که از بند غم آزاد شدم از شادی روی دوستان شاد شدم
یکچند اگرچه دل زغم ویران بود المنة لله که آباد شدم ❁

یارب تو بفضل خویش دلشادم کن از قید بلا و محنت آزادم کن
ای خالق بی نیاز رحمن و رحیم رحمی بفغان و آه و فریادم کن

چون دلبر من گشت روان سوی وطن رفت از غم او روح روانم از تن
گویند بهر نوع رود جان زبدن دیدم بدو چشم خویش من جان رفتن

کارم همه ناله است و شیون بیتو آماجگه بلا شده تن بی تو
جانا بصفای دوستی در چشمم ❁ عالم ماند بچشم سوزن بی تو

خویم همه شورش است و ماتم بیتو بنیاد مرا کند ز بن غم بی تو
بیروی تو ام نظر سوی گلشن نه ❁ چون ساحت گلخن است عالم بیتو

ماییم و غمی و دیدهٔ گریانی سوزی و تبی و سینهٔ بریانی
جز خسرو آفاق طبیبی نبود ❁ کز لطف دهد درد مرا درمانی

ای یار جفا با من بیدل تا کی پایم زغم هجر تو در گل تا کی
رحمی رحمی زمهر بر حالم کن ❁ زین بیش ستم ای شه عادل تا کی

خاتمه

طبع و تصحیح دیوان شاعرهٔ شهیره (مستوره کردستانی) به پایان رسید در اینجا بی مناسبت نیست نکاتی چند یاد داشت شود .

۱ ـ زبان ابی و امی مستوره زبان کردی بوده بر اثر تحصیلات معموله آن اوقات در فارسی تسلط و ملکه تامی پیدا و بیان پاره از بلاغت و لطافت شعر ساخته است :

۲ ـ در حدود صد سال قبل در محیط تاریکی که صاحب سواد بودن نسوان جزو معاصی کبیره تلقی میشده است پیدایش یك خانم حساس بر جسته مثل مستوره را با آن ذوق سرشار و قریحه لطیف و فکر روشن یکی از خوارق عادات و فلتات طبیعت باید شمرد .

۳ ـ قرائنی موجود است که دیوان کامل مستوره بیش از این بوده و از بین رفته است فقط مساعی جمیله آقای معرفت توانسته است این قسمت را از زوایای فراموشی بیرون کشیده در دسترس عموم بگذارد .

٤ ـ نسخه که از دیوان مستوره بدست آمد بسیار مغلوط و دارای تصرفاتی از طرف کاتب قدیم بود چنانچه احیاناً اشعار سستی دیده شود نتیجه غلط بودن نسخه و تصرفات نساخ میباشد زیرا مضامین شیوا و اشعار سلیس و محکم مستوره مستغنی از توصیف است .

طهران ـ ۳۱ فروردین ۱۳۰۵ ـ ابوالبقا . (معتمدی کردستانی)